

KULTURA

Kwartalnik Gminy Biłgoraj

nr (47) lipiec – wrzesień 2023 r.

ISSN 2299 – 047X

W dniu 4 września wszystkie szkoły podstawowe z terenu Gminy Biłgoraj uroczystie zainauguowały początek nowego roku szkolnego. W atmosferze radości, dzieci i młodzież powrócili do szkół, gotowi do odkrywania wiedzy i rozwijania swoich talentów i pasji.

W szkołach Gminy Biłgoraj naukę w szkole podstawowej rozpoczęło 847 uczniów oraz w oddziałach przedszkolnych i przedszkolu łącznie 336 uczniów. Nowy rok szkolny niesie ze sobą nowe wyzwania i cele. Szkoły podstawowe przygotowały bogaty program edukacyjny dla uczniów, obejmujący ofertę zajęć

pozalekcyjnych oraz opiekę dla najmłodszych. Dodatkowo dzieci z oddziałów przedszkolnych oraz przedszkola przyłączyły się do realizacji programu dwujęzyczności pn. „Międzynarodowy Program Powszechnej Dwujęzyczności Dwujęzyczne Dzieci”.

Mamy zaszczyt poinformować, że od początku nowego roku szkolnego 2023/2024, szkoły podstawowe z terenu Gminy Biłgoraj mają nowych dyrektorów. To nauczyciele naszych szkół, których zaangażowanie oraz pasja do edukacji zyskały uznanie w gminnej społeczności.

Pragniemy powitać w naszych

szkołach:

Panią Małgorzatę Kanar, Dyrektora Zespołu Szkoły Podstawowej i Przedszkola im. Mieczysława Pasiaka w Soli oraz

Panią Małgorzatę Małysza, Dyrektora Szkoły Podstawowej im. ks. Jerzego Popiełuszki w Bukowej oraz Szkoły Podstawowej w Starym Bidażowie.

Serdecznie witamy nowych dyrektorów i życzymy im owocnej pracy na rzecz młodych mieszkańców Gminy Biłgoraj.

Iga Wolanin
Kierownik Referatu Oświaty

Redaktor naczelny: Celina Skromak **Dziennikarze wydania:** Iga Wolanin, Sebastian Chyl, Lucyna Bielak, Zofia Nizio, Małgorzata Andrzejewska, Joanna Radawiec, Dorota Malec, Aneta Pelc, Aneta Paszko, Helena Szado – Oleksak, Jerzy Odrzywolski, Celina Skromak.

Zdjęcie na okładce: Irmina Ziętek

Na okładce: Delegacja wieńcowa z Woli Dereźniańskiej

Druk: Drukarnia Helvetica, ul. Włosiankarska 13 A, 23-400 Biłgoraj **Wydawca:** Gminny Ośrodek Kultury w Biłgoraju, ul. Kościuszki 88, 23 – 400 Biłgoraj **www.gokbilgoraj.pl**, e-mail: gok_bilgoraj@op.pl

Spis treści:

Spotkanie Teatralne w Dereźni Solskiej	4
Jubileusz 85. lecia Ochotniczej Straży Pożarnej w Bukowej	5
Jagodowa Bukowa	6
Drużyna strażacka ze Smółska Dużego wśród najlepszych w powiecie	8
XVI Lato na Żurawinowym Szlaku w Ciosmach	8
Gromada została zwycięzcą Turnieju	9
Uroczystości w Rapach	10
Obchody Rzezi Wołyńskiej	10
Obchody wybuchu Powstania Warszawskiego	11
80. rocznica akcji wysiedleńczej Werwolf	11
Obchody 80. rocznicy wysiedlenia miejscowości Dereźnia	15
Uroczystości z okazji 15 sierpnia	16
Spotkanie w Dylach	17
Wakacyjna biblioteka w Dąbrowicy „Tam, gdzie jeszcze nie byłam”	17
Turniej siatkówki plażowej	18
Rajd Rowerowy Hedwiżańskim Szlakiem	18
Przegląd obrzędów w Zagrodzie Sitarskiej	19
Zespół „Lawenda” koncertował w Kraśniku	20
Dożynki Powiatowe 2023 w Józefowie	20
Biłgorajskie widowisko na Dożynkach Powiatowych w Sokołowie Podlaskim	21
Mieszkańcy gminy Biłgoraj dziękowali za plony	21
Rozpoczęcie roku szkolnego	24
Narodowe Czytanie 2023 –Dąbrowica	24
Zespół „Zorza” z Dereźni wystąpił na Festiwalu Obrzędów Dożynkowych w Dubie	25
Rajd rowerowy na „Źródółka”	25
Wakacje z biblioteką	26
Dofinansowanie na zakup nowości wydawniczych	26
Narodowe czytanie w solskiej bibliotece	27
Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego 2023/2024 w Bukowej	27
Narodowe Czytanie „Nad Niemnem” w Bukowej	28
Międzynarodowy Dzień Kropki	28
Obywatelski challenge – włącz się!	29
Wycieczka „Śladami cerkwi i świątyń”	30
Seniorzy na inauguracji działalności Opery Lubelskiej	32
Spotkanie Partnerstwa Gmin Powiatu Biłgorajskiego	34
Budowa Remizo-Świątlicy w Korytkowie Dużym	34
Teatralne Spotkania Warsztatowe	35
W Teodorówce „Bliżej tradycji”	35
Wykopki kartoflane w Dereźni	36
Klub kawalerów w Dereźni Solskiej	36
Wspomnienia z wysiedlenia i życia codziennego w Brodziakach	37

str. 11

W tym roku mija 80. rocznica rozpoczęcia akcji wysiedleńczej w powiecie biłgorajskim. Na Zamojszczyźnie wysiedlenia rozpoczęły się już w listopadzie 1942 r. w powiecie zamojskim. Do końca roku zostało wysiedlonych 62 wsie w powiecie zamojskim i tomaszowskim, natomiast na początku 1943 roku wysiedlono 54 wsie w powiecie hrubieszowskim. Było to związane z próbą utworzenia przez Niemców niemieckiego okręgu osiedleńczego.

str. 15

W lipcu minęło 80 lat odkąd rozegrały się te tragiczne wydarzenia w historii miejscowości Dereźnia. 2 lipca 1943 r. mieszkańcy Dereźni zostali wypędzeni przez Niemców z domów, zegnani na łake pani Janiny Wilczak i popędzeni pod kościół pw. Św. Marii Magdaleny w Biłgoraju, skąd zostali wywiezieni do obozów przejściowych w Zwierzyńcu, Zamościu oraz do obozu koncentracyjnego na Majdanku.

str. 29

Od listopada 2022 roku na terenie gminy Biłgoraj realizowany jest projekt pt. „Obywatelski challenge – włącz się!” finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG i Funduszy Norweskich w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny, a realizowany dzięki Fundacji Bliżej Pasji oraz Partnerom: Biłgoraj EKO Challenge i Gminie Biłgoraj.

str. 30

Stowarzyszenie „Dąb” w Ciosmach realizuje projekt pod nazwą „Pomocnicy na start!”, który jest dofinansowany ze środków rządowego programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025. Celem głównym projektu jest zwiększenie aktywności społecznej oraz wspieranie działań pomocowych i rozwijanie wolontariatu osób starszych w środowisku lokalnym.

str. 37

Wojna to był czas takiego strachu, który nie zniknął. Pamiętam, jak w Brodziakach w stodole u Dziwury uczyliśmy się pisać, czytać i ułamek... na kartoflu. Nauczyciel kroił na pół kartofel, to była 1/2, na kolejne części itd. Ten nauczyciel przyjeżdżał gdzieś ze Smółska, a pochodził chyba z Biłgoraja. To było takie tajne nauczanie, ale tego nauczyciela niestety ktoś sprzątnął.

Spotkanie Teatralne w Dereźni Solskiej

W niedzielne popołudnie 2 lipca w Remizie OSP w Dereźni Solskiej, zorganizowano dla mieszkańców dwa spektakle teatralne. Wydarzenie to odbyło się w ramach realizacji projektu pt. Międzypokoleniowe Spotkania Teatralne dofinansowanego z programu Działaj Lokalnie 2023.

Nie przypadkowo takie spotkanie zorganizowano w Dereźni, gdyż ta miejscowość od lat teatrem słynie. Zarówno teatrzyk szkolny, prowadzony przez Alicję Chołyst, jak i teatr obrzędowy Zespołu „Zorza” z Dereźni ma na swoim koncie wiele udanych i wielokrotnie nagradzanych spektakli. Wiąże się to z ogromną pasją, zaangażowaniem i talentami tych młodszych i starszych artystów amatorów.

Stąd też na scenie w Dereźni zaprezentował się teatrzyk ze Szkoły Podstawowej im. Papieża Jana Pawła II w Dereźni Solskiej ze sztuką pt. „Dary czterech wródek”, przygotowanej pod kierunkiem Alicji Chołyst. Spektakl ten przeniósł widownię w czarowny świat baśni.

Widowisko Zespołu „Zorza” pt. „Na przednówku” wg scenariusza Józefy Oszejcy, zaprosiło widzów do wiejskiej chaty na dawnej biłgorajskiej wsi, przypominając jej zwy-

czaje i tradycje, poprzez codzienne życie mieszkańców jednego domostwa.

Obydwa spektakle wzbudziły wiele pozytywnych emocji i wzruszeń wśród zgromadzonej licznie widowni, a artystom nie szczędzono oklasków. Spotkanie było też okazją do konfrontacji i wymiany doświadczeń teatru dziecięcego i obrzędowego. Młodzież miała okazję poznać nie tylko dawne zwyczaje wiejskie, ale też zapomniane już sprzęty codziennego użytku.

Na zakończenie spotkania gościnny Zespół „Zorza” zaprosił wszystkich uczestników spotkania na pyszny poczęstunek.

Organizatorem spotkania był Gminny Ośrodek Kultury w Biłgoraju i Zespół „Zorza” z Dereźni.

Celina Skromak

Jubileusz 85. lecia Ochotniczej Straży Pożarnej w Bukowej

Obchody Jubileuszu 85. lecia istnienia OSP w Bukowej odbyły się w niedzielę 9 lipca. Strażacy świętowali razem z druhami z sąsiednich jednostek OSP, najpierw podczas wspólnej modlitwy, później w uroczystym momencie odznaczenia wyróżniających się strażaków.

Jubileusz to najlepsza okazja do przekazania druhom ochotnikom wyrazów wdzięczności i szacunku za całokształt ich trudnej i wymagającej poświęcenia służby.

Uroczystość rozpoczęła się Mszą Świętą w intencji strażaków ochotników w kościele pw. Św. Andrzeja Boboli w Bukowej. Mszę św. odprawił Dziekan ks. Józef Flis w koncelebrze z ks. Janem Mudą.

Na uroczystość przybyli druhowie strażacy z gminnych jednostek pożarniczych, poczty sztandarowe, władze samorządowe i goście, przedstawiciel Komendanta PPSP w Biłgoraju, przedstawiciele Nadleśnictwa Biłgoraj, lokalni przedsiębiorcy.

Po zakończeniu mszy św. uformowany pododdział strażacki wraz z pocztami sztandarowymi, prowadzony przez dowódcę uroczystości młodszego brygadiera w stanie spoczynku Pawła Rawskiego i Orkiestrę Dętą z Brzozy Królewskiej pod batutą Stanisława Stępnia, przemaszerował na plac przy remizie OSP, gdzie zgodnie z ceremoniałem strażackim odbył się ciąg dalszy uroczystości.

Po złożeniu meldunku przez dowódcę uroczystości, podniesieniu flagi państwowej na maszt i odśpiewaniu hymnu polskiego, głos zabrał Prezes OSP w Bukowej druh Tadeusz Tutka, który dokonał otwarcia uroczystości jubileuszowych, powitał gości i przedstawił historię powstania Ochotniczej Straży Pożarnej w Bukowej.

Zasłużeni strażacy ochotnicy zostali uhonorowani odznaczeniami i wyróżnieniami, które wręczał druh Wiesław Różyński – Członek Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Związku OSP RP, Prezes Zarządu Oddziału

Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Biłgoraju, Wójt Gminy Biłgoraj.

Uchwałą Prezydium Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Związku OSP RP w Lublinie za wyróżniającą się działalność na rzecz ochrony przeciwpożarowej oraz wybitne zasługi w czasie akcji ratowniczo-gaśniczych:

1. Złotym Medalem „Za Zasługi dla Pożarnictwa” odznaczeni zostali:

1. dh Krzysztof Franciszek Malec
2. dh Tadeusz Tutka

2. Srebrnym Medalem „Za Zasługi dla Pożarnictwa” odznaczeni zostali:

1. dh Mirosław Małysza
2. dh Łukasz Małysza
3. dh Dariusz Dziura

3. Brązowym Medalem „Za Zasługi dla Pożarnictwa” odznaczeni zostali:

1. dh Paweł Małysza
2. dh Ryszard Startek

Uchwałą Nr 1/23 z dnia 31.05.2023 r. Prezydium Zarządu Oddziału Gminnego Związku OSP w Biłgoraju za całokształt nienagannej i ofiarnej działalności na rzecz pożarnictwa nadało odznaki „Za wysługę lat” następującym druhom:

- Za wysługę 45 lat odznaczeni zostali:

1. dh Tadeusz Małysza
2. dh Franciszek Bracha

- Za wysługę 40 lat odznaczony został:

1. dh Janusz Tutka

- Za wysługę 35 lat odznaczeni zostali:

1. dh Janusz Małysza s. Jana
2. dh Andrzej Jargieło
3. dh Marian Myszak
4. dh Józef Małysza s. Jana

- Za wysługę 25 lat odznaczeni zostali:

1. dh Henryk Głowa
2. dh Witold Głowa
3. dh Sławomir Jargieło
4. dh Marcin Jargieło
5. dh Sławomir Malec

- Za wysługę 20 lat odznaczeni zostali:

1. dh Jan Małysza s. Stefana
2. dh Janusz Małysza s. Edwarda

Listy gratulacyjne na ręce Wójta Gminy Biłgoraj i Prezesa OSP w Bukowej z okazji Jubileuszu nadesłał Krzysztof Hetman Poseł do Parlamentu Europejskiego, Dariusz Gęborys Komendant Powiatowy PPSP w Biłgoraju i Andrzej Adamek Wójt Gminy Bełzec.

My również dołączamy się do życzeń i gratulujemy OSP w Bukowej pięknego Jubileuszu oraz wszystkim odznaczonym strażakom.

Celina Skromak

Jagodowa Bukowa

Już od kilkunastu lat, zawsze w lipcu, na placu przy remizie OSP, gościnni mieszkańcy Bukowej organizują Bukowskie Jagodzianki. W tym roku odbyły się w słoneczną niedzielę 9 lipca. Poprzedziły je uroczyste obchody Jubileuszu 85. lecia Jednostki OSP w Bukowej.

Bukowskie Jagodzianki to doskonała okazja do rodzinnego spędzenia wolnego czasu i integracji społeczności lokalnej. Na Jagodzianki więc co roku licznie przybywają amatorzy dobrej zabawy i jagodzianych przysmaków. To tutaj prym wiodą leśne jagody, we wszelkich możliwych postaciach, i to Bukowa właśnie zasłynęła z drożdżowych jagodzianek i pierogów z jagodami i bitą śmietaną.

Mieszkańcy Bukowej kultywują

tradycje i promują bogactwo otaczających wieś biłgorajskich lasów. Rokrocznie organizowane są dwa jagodowe konkursy, dla dzieci na przebranie, nazywany Modą Jagodową i kulinarny, na przysmak na bazie jagód i owocową nalewkę.

W tym roku I nagrodę za prezentację jagodowego przebrania otrzymała Hania Myszak, a pozostali uczestnicy zostali nagrodzeni za udział w konkursie. Konkurs na modę jagodową oceniała komisja w składzie: Małgorzata Kanar, dyrektor SP im. ks. Jerzego Popiełuszki w Bukowej, Celina Skromak, dyrektor GOK w Biłgoraju i Dorota Portka z Bukowej, reprezentująca firmę „Dorota szyje”.

W konkursie kulinarnym w kategorii ciasta i desery zwyciężyła „Jagodowa pokusa” przygotowana przez Dominikę Malec, II nagrodę zdobył „Tort jagodowy” wykonany przez Kingę Dziurę, a III nagrodę otrzymał „Sernik jagodowy z musem śmietankowym”, który przygotowała Katarzyna Jargieło. W kategorii nalewki wygrały ex aequo: „Nalewka z tarniny” Adama Myszaka i „Nalewka jagodowa” Dariusza Dziury, na II miejscu znalazła się „Nalewka z sosny” Doroty Portka i „Nalewka ziołowa” Agaty Tutka. Ciasta, desery i nalewki oceniała komisja w składzie: Małgorzata Kanar, dyrektor SP w Bukowej, Marzena Mroczkowska, dyrektor GOPS w Biłgoraju, Monika Zająć, kierownik DDS+ w Bukowej i Andrzej Sobaszek, prezes OSP w Gromadzie.

Atrakcje towarzyszące wydarzeniu w Bukowej to stoiska z rękodziełem przygotowane przez uczestników DDS+ w Bukowej i Klubu Aktywności Lokalnej w Dylach, animacje z Grupą FAMILIJKA oraz darmowe

dmuchańce dla dzieci.

Prezentacje sceniczne wzruszającym wykonaniem tradycyjnych pieśni biłgorajskich, pasterskiej i sierociej, rozpoczął Dziecięcy Zespół Śpiewaczy z Bukowej, tegoroczny laureat dwóch I nagród na ogólnopolskich festiwalach - „Dziecko w folklorze” w Baranowie Sandomierskim oraz Kapel i Śpiewaków w Kazimierzu Dolnym. Męski Zespół Śpiewaczy z Bukowej, laureat Baszty kazimierskiej 2023, głównej nagrody na 57. Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą, zachwycił widownię głębią mocnych męskich głosów.

Całej gamy pozytywnych muzycznych doznań dostarczył koncert Orkiestry Dętej z Brzozy Królewskiej, pod dyktando kapelmistrza Stanisława Stępnia, a program artystyczny przygotowany specjalnie na Jagodzianki przez Zespół Pieśni i Tańca Politechniki Lubelskiej, działający pod kierunkiem choreografa Hanny Aleksandrowicz, zaszarował wszystkich bogactwem strojów ludowych, żywiołowością tańców z różnych regionów Polski i Ukrainy, oraz pięknem śpiewu pieśni i przyspiewek z towarzyszeniem kapeli ludowej. Wieczorem odbył się koncert zespołu GÓRALSI, a dyskotekę pod gwiazdami poprowadził DJ LESZEK.

Bukowskie Jagodzianki 2023 zostały dofinansowane przez Wójta Gminy Biłgoraj Wiesława Różyńskiego w konkursie ofert na realizację zadania publicznego, a organizatorem wydarzenia była Ochotnicza Straż Pożarna w Bukowej i Gminny Ośrodek Kultury w Biłgoraju.

Celina Skromak

Drużyna strażacka ze Smólska Dużego wśród najlepszych w powiecie

W XII Powiatowych Zawodach Sportowo – Pożarniczych w Płusach w gminie Księżpol, które odbyły się 9 lipca, rywalizowały najlepsze drużyny strażaków ochotników z terenu powiatu.

W zawodach wzięło udział 27 drużyn męskich i 2 drużyny żeńskie. Rywalizacja obejmowała musztrę, sztafetę bojową oraz ćwiczenie bojowe. Nad przebiegiem zmagania czuwali sędziowie z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Biłgoraju.

Gminę Biłgoraj reprezentowały drużyny strażackie ze Smólska Dużego i Brodziaków oraz drużyna żeńska z Ciosmów, które wygrały gminne zawody pożarnicze w Gromadzie.

Drużyna OSP ze Smólska Dużego zajęła III miejsce, a tuż za podium znalazła się drużyna z Brodziaków, zajmując IV miejsce w zawodach.

W rywalizacji udział wzięły także żeńskie drużyny z gminy Biłgoraj (OSP Ciosmy) i Potoka Górnego (OSP Dąbrówka).

Celina Skromak

XVI Lato na Żurawinowym Szlaku w Ciosmach

Już po raz szesnasty Stowarzyszenie „Dąb” i Ochotnicza Straż Pożarna w Ciosmach zaprosili mieszkańców okolicznych miejscowości na Ekologiczny Piknik Rodzinny połączony z rajdem rowerowym „Żurawinowym Szlakiem”. Trasa rajdu liczyła ok. 25 km.

Otwarcia wydarzenia dokonali: Wiesław Różyński Wójt Gminy Biłgoraj, Helena Szado – Oleksak Prezes Stowarzyszenia „Dąb”, Marek Małek Wiceprzewodniczący Rady Gminy i Marcin Małysz Prezes OSP w Ciosmach.

Dopisała pogoda i publiczność, a organizatorzy stanęli na wysokości zadania, żeby każdy mógł znaleźć coś dla siebie. Dla najmłodszych zorganizowano darmowe zjeżdżalnie i animacje z Grupą Familijka, a całe rodziny mogły wziąć udział w konkursach z nagrodami i zabawie fantowej, gdzie było mnóstwo atrakcyjnych nagród do wygrania, z tą główną, którą był rower.

Ze sceny wybrzmiała przepiękna ludowa muzyka we własnych aranżacjach.

cjach Kapeli Rodzinnej THE FEDOR FAMILY. Ponadto dla miłośników dobrej zabawy wystąpił Kabaret PKS i zagrała Biłgorajska Kapela „WYGIBUSY”. Wieczorem na dyskotekę pod gwiazdami zaprosił DJ LESZEK.

Organizatorem wydarzenia jest Stowarzyszenie „Dąb” i OSP w Cio-smach oraz Gminny Ośrodek Kul-tury w Biłgoraju, a impreza została dofinansowana przez Wójta Gminy Biłgoraj w ramach otwartego kon-kursu ofert na realizację zadania pu-blicznego.

Celina Skromak

Gromada została zwycięzcą Turnieju

W jubileuszowym XX Turnieju Drużyn Niezrzeszonych o Puchar Wójta Gminy Biłgoraj, który odbył się 16 lipca, najlepsza okazała się Gromada.

Oficjalne otwarcie piłkarskich zmagania nastąpiło w niedzielę o 10:30. Piłkarzy i sympatyków przywitani Wójt Gminy Biłgoraj - Wiesław Różyński, jego Zastępca - Wojciech Dziduch, przewodniczący Rady Gminy w Biłgoraju - Jan Majewski, st. kpt. Państwowej Straży Pożarnej w Biłgoraju - Michał Mizak, Prezes Ochotniczej Straży Pożarnej - Andrzej Sobaszek, oraz Jerzy Odrzywolski z Gminnego Ośrodka Kultury w Biłgoraju.

W tym roku ze względu na ograniczenia czasowe związane z występami artystycznymi i zgłoszonych za-ledwie sześć drużyn postanowiono prowadzić rozgrywki systemem każdy z każdym. Najlepsza okazała się Groma-da, która wygrała wszystkie mecze, a także zremisowała jeden pojedynek z Korytkowem Dużym.

W trakcie zawodów nie zabrakło atrakcji dla najmłod-szych mieszkańców, a na sam koniec dnia publiczność mogła wysłuchać koncertu zespołu Energy Girls.

- Chciałbym podziękować wszystkim, którzy przyczy-nili się do organizacji turnieju. Szczególne słowa uznania

kieruję także do zawodników i mieszkańców, którzy mimo trudnych warunków atmosferycznych dzielnie radzili sobie podczas całego dnia rywalizacji. Myślę, że w przyszłym roku wszyscy postaramy się, aby było nas tutaj jeszcze wię-cej - mówił Wójt Wiesław Różyński.

Klasyfikacja końcowa:

1. Gromada - 13 punktów
2. Korytków Duży - 11 punktów
3. Dąbrowica / Kolonia Sól - 9 punktów
4. Sól - 4 punkty
5. Dereźnia - 3 punkty
6. Majdan Gromadzki / Nadrzecze - 1 punkt

Wyróżnienia indywidualne:

Najlepszy Zawodnik - Wojciech Kiełbasa (Gromada)
Król Strzelców - Paweł Nawrocki (Korytków Duży)
Najlepszy Bramkarz - Marek Stelmach (Gromada)
Młody Talent - Tomasz Kaczor (Korytków Duży)

Sebastian Chyl

Uroczystości w Rapach

W niedzielę 2. lipca odbyły się uroczystości, które upamiętniły 65. poległych partyzantów, których w 1944 roku wzięto do niewoli i brutalnie zamordowano przez Niemców.

Wydarzenie rozpoczęła Msza Święta w Kościele WNMP w Biłgoraju, a następnie zgromadzeni ludzie mogli wysłuchać koncertu orkiestry wojskowej. Na koniec wszyscy uczestnicy udali się do lasu w Rapach, gdzie w podniosłej atmosferze uczczono zamordowanych.

Spółeczność Gminy Biłgoraj reprezentował Wójt Wiesław Różyński i jego zastępca Wojciech Dzikuch.

Sebastian Chyl

Obchody Rzezi Wołyńskiej

11. lipca na terenie całego kraju odbywały się obchody związane z Narodowym Dniem Pamięci Ofiar Ludobójstwa.

Delegacje Gminy Biłgoraj z Wójtem Wiesławem Różyńskim wzięły udział w wydarzeniach zorganizowanych w Chełmie i Biłgoraju.

- Nasi rodacy z rąk ukraińskich nacjonalistów zginęli tylko przez to, że byli Polakami. To nasz obowiązek, aby pamiętać o tych strasznych wydarzeniach i godnie upamiętnić ofiary tego ludobójstwa - mówił na uroczystościach Wójt Różyński.

Sebastian Chyl

Obchody wybuchu Powstania Warszawskiego

Uroczyste obchody 79. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego odbyły się 1 sierpnia pod pomnikiem poświęconym żołnierzom Armii Krajowej w biłgorajskim Parku Solidarności.

W imieniu samorządu i całej społeczności Gminy Biłgoraj hołd poległym bohaterom powstańczego zrywu oddał Zastępca Wójta - Wojciech Dzikuch. Wcześniej zgromadzeni mieszkańcy uczestniczyli we Mszy Świętej w intencji Ojczyzny, Powstańców Warszawskich i Weteranów Żołnierzy AK.

Sebastian Chyl

80. rocznica akcji wysiedleńczej Werwolf

W tym roku mija 80. rocznica rozpoczęcia akcji wysiedleńczej w powiecie biłgorajskim. Na Zamojszczyźnie wysiedlenia rozpoczęły się już w listopadzie 1942 r. w powiecie zamojskim. Do końca roku zostało wysiedlonych 62 wsie w powiecie zamojskim i tomaszowskim, natomiast na początku 1943 roku wysiedlono 54 wsie w powiecie hrubieszowskim. Było to związane z próbą utworzenia przez Niemców niemieckiego okręgu osiedleńczego.

Wybrano Zamojszczyznę ponieważ przez te obszary planowano w przyszłości przeprowadzić ważne arterie komunikacyjne łączące Rzeszę z Rosją, tu były też w większości dobre ziemie. Wysiedlenia przzerwano w lutym 1943 r. Drugi etap wysiedleń to tzw. Grossaktion lub akcja Werwolf (Wilkołak) – która miała miejsce w czerwcu i lipcu 1943 roku. W okresie od 24 czerwca do połowy lipca 1943 roku przeprowadzono akcję, która miała na celu wysiedlenia, pacyfikację i rozbicie ruchu oporu.

Wysiedlono 171 wsi, w tym w powiecie biłgorajskim - 89. W czasie akcji zabito 938 osób z tego 525 na terenie powiatu biłgorajskiego a ponad 30 tys. mieszkańców powiatu biłgorajskiego wywieziono do obozów w Zwierzyńcu, Zamościu i na Majdanku. Później większość wywieziono na roboty do Niemiec. Starano się wywozić przede wszystkim mężczyzn, żeby osłabić struktury partyzanckie. Wysiedleńcy zanim trafili na Majdanek przechodzili najczęściej przez obóz przejściowy w Zwierzyńcu lub

**Wysiedlenie w powiecie biłgorajskim
- zbiory Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju**

w Zamościu, czasem oba. Dzieci, które zostały uznane za wartościowe pod względem rasowym przeznaczano do zniemczenia. Ogółem, w latach 1942-1943 niemieckie władze okupacyjne łącznie wysiedliły z terenu Zamojszczyzny około 110 tys. Polaków z 297 wsi.

W tym krótkim tekście chciałabym przybliżyć wydarzenia, które miały miejsce latem 1943 roku na terenie dzisiejszej gminy Biłgoraj. Wówczas – te miejscowości wchodziły w skład 3 różnych gmin - Puszcza Solska, Sól i Teresopol.

Akcja wysiedleńcza latem 1943 roku była zakrojona na olbrzymią skalę i swoim zasięgiem objęła całą Zamojszczyznę, jednak najtrudniejsza sytuacja była w powiecie biłgorajskim. Wysiedlenia rozpoczęto pod pretekstem walki z bandami (tak Niemcy nazywali oddziały partyzanckie). Według Jerzego Markiewicza działania te miały charakter jednorazowy, żywiołowy i typowo odwetowy. W bardzo wielu miejscach akcja miała charakter mieszany — wysiedlanie szło w parze z pacyfikacją. Ta wielka akcja pacyfikacyjna miała na celu usunięcie Polaków z terenu Biłgoraj-Tarnogród-Bełzec-Tomaszów-Zamość. W ramach akcji Werwolf Niemcy z olbrzymią brutalnością wysiedlili z powiatu biłgorajskiego ponad 30 tysięcy ludzi, którzy wskutek tego znaleźli się w obozach przejściowych w Zwierzyńcu, Zamościu i Budzynie oraz w obozie koncentracyjnym na Majdanku. Większość z nich wywieziono na roboty przymusowe do Niemiec, nielicznych zwolniono. Wsie otaczano kordonem wojska i policji ze względu na obawy ataku partyzantów. We wsiach zamieszkałych przez ludność mieszaną narodowościowo - Polaków i Ukraińców - wysiedlano tylko ludność polską. Na miejsce wysiedlonych przesiedlano do niektórych wsi Ukraińców z powiatów tomaszowskiego i hrubieszowskiego oraz prawosławnych Polaków z okolic Szczepieszyna. W akcji wysiedleńczej ucierpiała zasadniczo tylko ludność cywilna, zwłaszcza kobiety i dzieci. Niektóre wsie były wysiedlane częściowo, inne całko-

**Pacyfikacja wsi na Zamojszczyźnie,
źródło domena publiczna**

wicie. Kolejnym etapem wysiedleńców najczęściej były przymusowe roboty w niemieckich gospodarstwach lub praca w niemieckich fabrykach.

Do wysiedlonych wsi sprowadzano policjantów ukraińskich, którzy mieli za zadanie wyszukiwać ukrywających się Polaków.

W celu ochrony przed wysiedleniem niewielka część ludności decydowała się czasem na przyjęcie tzw. volkslisty, przyznając się do pochodzenia niemieckiego, lub, co

**Wieś biłgorajska po pacyfikacji, fot. Edward Buczek,
zbiory Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju**

było znacznie powszechniejsze, do wyznania prawosławnego, a więc pochodzenia ukraińskiego.

Akcja wysiedleńcza spotkała się ze sprzeciwem ludności polskiej – ludzie uciekali z terenów objętych akcją, często kryjąc się po lasach, ukrywali też inwentarz.

Wysiedlenia były katastrofalne dla rolnictwa ponieważ przypadły w porze żniw, spowodowały chaos i zmniejszenie dostaw produktów rolnych. Akcja spotkała się z krytyką niemieckich władz administracyjnych i została zaprzestana.

Zgodnie z wytycznymi czas ewakuacji jednej wioski przewidywano na godzinę, zezwalano zabierać jedynie podręczny bagaż, czyli tyle, ile można było unieść, chociaż w praktyce czas ten nierzadko był krótszy, a wysiedleńcom sugerowano, żeby nic nie zabierać z domu, nie uprzedzając ich o wywózce. Ponadto wszystkie cenniejsze rzeczy (np. pieniądze, kosztowności i inwentarz żywy) mieli pozostawić w domach. Typowy scenariusz wysiedlenia wsi wyglądał w ten sposób, że wioska (lub kilka sąsiednich) była otaczana nad ranem, mieszkańców wypędzano z domów i gromadzono na jakimś placu, łące lub w kościele. Następnie wysiedleńcy pieszo lub ciężarówkami byli wywożeni do stacji kolejowej, skąd przewożono ich pociągami do obozów przesiedleńczych. Część

wysiedleńców przeszła przez kilka obozów przejściowych nim trafili na Majdanek lub do obozu przejściowego w Lublinie na Krochmalnej. Tych, którzy próbowali uciekać, względnie niedołączonych zabijano. Wysiedleńcy byli przewożeni w ogromnej ciasnocie, często nie tylko bez jedzenia ale i bez wody, w ogromnym upale. Niektórych z nich zakwalifikowano do zniemczenia, część na roboty przymusowe, innych odsyłano do tzw. wsi rentowych. Dzieci wywożono do obozów bądź oddawano rodzinom niemieckim w celu zniemczenia („Dzieci Zamojszczyzny”).

Mieszkańców poszczególnych miejscowości zganiano na wybrany plac przy szkole lub kościele, na łąkę czy wygon, skąd pieszo lub samochodami przewożono ich do obozu przejściowego w Zwierzyńcu lub w Zamościu. Przykładowo, część mieszkańców gminy Puszcza Solska i Sól pędzono pieszo lub wieziono samochodami ciężarowymi lub na furmankach na plac przy kościele w Puszczy Solskiej, skąd po pewnym czasie byli przewożeni ciężarówkami do obozu w Zwierzyńcu. Ci, którzy przeszli przez punkt zborny w Puszczy Solskiej pochodzili m.in. z Biłgoraja, Majdanu, Dereźni Solskiej, Bidaczowa i Korczowa. Inni, np. ze wsi Dąbrowica czy Sól, byli pędzeni bezpośrednio przez Biłgoraj, gdzie na wywózkę czekali

WYŚLEDZENIA

W sprawie pacyfikacji przeprowadzonej przez niemieckie na terenie gminy Puszcza Solska

W okresie od dnia 1.10.41 do dnia 1.10.41

WYŚLEDZENIA

WIOSNA WYŚLEDZANA		WIOSNA PRZYJAZDZĄCA	
Przed pacyfikacją	Po pacyfikacji	Przed pacyfikacją	Po pacyfikacji
1. Wiosna	2. Wiosna	3. Wiosna	4. Wiosna
5. Wiosna	6. Wiosna	7. Wiosna	8. Wiosna
9. Wiosna	10. Wiosna	11. Wiosna	12. Wiosna
13. Wiosna	14. Wiosna	15. Wiosna	16. Wiosna
17. Wiosna	18. Wiosna	19. Wiosna	20. Wiosna
21. Wiosna	22. Wiosna	23. Wiosna	24. Wiosna
25. Wiosna	26. Wiosna	27. Wiosna	28. Wiosna
29. Wiosna	30. Wiosna	31. Wiosna	32. Wiosna
33. Wiosna	34. Wiosna	35. Wiosna	36. Wiosna
37. Wiosna	38. Wiosna	39. Wiosna	40. Wiosna
41. Wiosna	42. Wiosna	43. Wiosna	44. Wiosna
45. Wiosna	46. Wiosna	47. Wiosna	48. Wiosna
49. Wiosna	50. Wiosna	51. Wiosna	52. Wiosna
53. Wiosna	54. Wiosna	55. Wiosna	56. Wiosna
57. Wiosna	58. Wiosna	59. Wiosna	60. Wiosna
61. Wiosna	62. Wiosna	63. Wiosna	64. Wiosna
65. Wiosna	66. Wiosna	67. Wiosna	68. Wiosna
69. Wiosna	70. Wiosna	71. Wiosna	72. Wiosna
73. Wiosna	74. Wiosna	75. Wiosna	76. Wiosna
77. Wiosna	78. Wiosna	79. Wiosna	80. Wiosna
81. Wiosna	82. Wiosna	83. Wiosna	84. Wiosna
85. Wiosna	86. Wiosna	87. Wiosna	88. Wiosna
89. Wiosna	90. Wiosna	91. Wiosna	92. Wiosna
93. Wiosna	94. Wiosna	95. Wiosna	96. Wiosna
97. Wiosna	98. Wiosna	99. Wiosna	100. Wiosna

Archiwum Państwowe w Lublinie

WYŚLEDZENIA

W sprawie pacyfikacji przeprowadzonej przez niemieckie na terenie gminy Puszcza Solska

W okresie od dnia 1.10.41 do dnia 1.10.41

WYŚLEDZENIA

WIOSNA WYŚLEDZANA		WIOSNA PRZYJAZDZĄCA	
Przed pacyfikacją	Po pacyfikacji	Przed pacyfikacją	Po pacyfikacji
1. Wiosna	2. Wiosna	3. Wiosna	4. Wiosna
5. Wiosna	6. Wiosna	7. Wiosna	8. Wiosna
9. Wiosna	10. Wiosna	11. Wiosna	12. Wiosna
13. Wiosna	14. Wiosna	15. Wiosna	16. Wiosna
17. Wiosna	18. Wiosna	19. Wiosna	20. Wiosna
21. Wiosna	22. Wiosna	23. Wiosna	24. Wiosna
25. Wiosna	26. Wiosna	27. Wiosna	28. Wiosna
29. Wiosna	30. Wiosna	31. Wiosna	32. Wiosna
33. Wiosna	34. Wiosna	35. Wiosna	36. Wiosna
37. Wiosna	38. Wiosna	39. Wiosna	40. Wiosna
41. Wiosna	42. Wiosna	43. Wiosna	44. Wiosna
45. Wiosna	46. Wiosna	47. Wiosna	48. Wiosna
49. Wiosna	50. Wiosna	51. Wiosna	52. Wiosna
53. Wiosna	54. Wiosna	55. Wiosna	56. Wiosna
57. Wiosna	58. Wiosna	59. Wiosna	60. Wiosna
61. Wiosna	62. Wiosna	63. Wiosna	64. Wiosna
65. Wiosna	66. Wiosna	67. Wiosna	68. Wiosna
69. Wiosna	70. Wiosna	71. Wiosna	72. Wiosna
73. Wiosna	74. Wiosna	75. Wiosna	76. Wiosna
77. Wiosna	78. Wiosna	79. Wiosna	80. Wiosna
81. Wiosna	82. Wiosna	83. Wiosna	84. Wiosna
85. Wiosna	86. Wiosna	87. Wiosna	88. Wiosna
89. Wiosna	90. Wiosna	91. Wiosna	92. Wiosna
93. Wiosna	94. Wiosna	95. Wiosna	96. Wiosna
97. Wiosna	98. Wiosna	99. Wiosna	100. Wiosna

Archiwum Państwowe w Lublinie

2 kwestionariusze dotyczące wysiedleń ze zbiorów Archiwum Państwowego w Lublinie, źródło: www.szukajwarchiwach.pl

w kilku stodołach przy ulicy Lubelskiej lub przy kościele pw. WNMP. Pozostali, np. z Woli czy z Hedwiżyna byli wywożeni kolejką wąskotorową do Zwierzyńca. Inni z kolei, np. mieszkańcy Tarnogrodu czy gminy Aleksandrów byli wywożeni z Długiego Kątu kolejką przez Bełżec do obozu na Majdanek. Przeprowadzanie wysiedleń ułatwiał fakt, że w każdej wsi, na każdym domu były kartki, na których była wypisana liczba mieszkających tam osób. Nieobecnych miano uważać za bandytów.

Zygmunt Klukowski w swoim Dzienniku z lat okupacji pod datą 28 czerwca 1943 roku zapisał: (...) *W toku obecnej akcji „zwalczania bandytów” wysiedlono wsie Aleksandrów, Górecko Kościelne (tu nawet księży), Bukownicę, część Hedwiżyna oraz jakiś Majdan i Wolę pod Biłgorajem. Na razie wiozą ludzi do Zamościa, co z nimi potem robią – jeszcze nie wiemy. Wczoraj na szosie panował bardzo ożywiony ruch, samochody jechały przeważnie od strony Biłgoraja w kierunku na Zamość. Wracali żandarmi. (...) Dziś w dalszym ciągu odbywa się przemarsz wojsk na Zamość. (...) W Biłgoraju masa wojska. Panuje tam silny niepokój. Obawiają się wysiedlenia.*

Wysiedleniom towarzyszyły pacyfikacje. 1.07.1943 roku w Smółsku Niemcy zastrzelili 7 osób i zakopali w ziemi żywcem dwumiesięczne dziecko. Naoczny świadek Jan Miecyk tak zeznał: (...) *widziałem na własne oczy, jak Niemcy przyprowadzili rodzinę Ratajów, tj. matkę i czworo dzieci, i następnie zastrzelili. Później stwierdziłem, że dziecko 2-miesięczne było zakopane żywcem. Podczas tej akcji oprócz Ratajów zginęło jeszcze 5 osób.* Następnego dnia, 2.07.1943 roku, we wsi Korczów rozstrzelali 10 osób.

Pacyfikacja rozpoczęła się w dzień Bożego Ciała – 24 czerwca, od Aleksandrowa i wsi Majdan Nowy, którą wieczorem tego dnia Niemcy otoczyli kordonem wojska i ostrzelali z dział i karabinów maszynowych. Jako jedne z pierwszych w obecnej gminie Biłgoraj wysiedlono wsie: 25.06.1943 - Wola – wywieziono 126 osób, w tym 40 dzieci. W kolejnych dniach: Bukownica, Smółsko Małe i Duże, Brodziaki, Edwardów, Kajetanówka, Korczów, Wolaniny, Zagumnie, Puszcza Solska, Rapy Dylańskie. Z Biłgoraja także wysiedlono niewielką część mieszkańców.

Przykładowo, z terenu dzisiejszej gminy Biłgoraj 2.07.1943 roku wysiedlono Dereźnię, Wolę Dereźniańską, 3.07.1943 - wysiedlono Rudę Solską, Korytków, Bidaczów Nowy. Tego samego dnia z ówczesnej gminy Terespol wysiedlono - wsie Bukownica, Hedwiżyn i Lipowiec - łącznie 902 osoby (265 mężczyzn, 306 kobiet i 331 dzieci) i podczas akcji zabito 5 mężczyzn. W Bukownicy osiedlono 23 rodziny z Deszkowic, w Hedwiżynie nikogo, w Lipowcu - 30 rodzin ukraińskich z powiatu tomaszowskiego. Następnego dnia, 4.07.1943 roku,

została częściowo wysiedlona Gromada - wysiedlono kilkaset osób, najpierw zapędzono ich do kościoła w Biłgoraju, potem wywieziono do Lubaczowa, potem do Lublina i Zamościa. Następnie zdrowych ludzi wywożono do Niemiec. W tym samym dniu Majdan Gromadzki został wysiedlony całkowicie.

Pobliskie wsie jak Ciosmy, Dąbrowica i Zagrody Dąbrowickie zostały wysiedlone 9.07.1943 r. Dąbrowica została rano otoczona - wysiedlano tylko mężczyzn od 14 do 60 lat. Spędzono około 260 mężczyzn, zapędzono do Biłgoraja, potem do obozu w Budzynie koło Kraśnika i na roboty, głównie na tereny dzisiejszej Austrii. Niewielu zwolniono. Również w Ciosmach – wysiedlano tylko mężczyzn.

Dzień później - 10.07.1943 roku – została częściowo wysiedlona Sól. Klukowski zanotował: *14 lipca. Wciąż jeszcze urządzają się niemieccy nasiedleńcy. (...) Odszuszając podziałął przykład wsi Sola [Sól] pod Biłgorajem. Tam większość ludzi zapisała się na Volksdeutsche, młodzież poszła zaraz do wojska w przekonaniu, że dzięki temu nie ruszą ich rodzin. Tymczasem przed paroma dniami niespodziewanie cała wieś została wysiedlona. (...)*

Ogólną liczbę wysiedlonych z powiatu latem 1943 roku źródła podają różnie - od 30 - do 40 tysięcy mieszkańców. Dzisiaj trudno jest to ustalić, zwłaszcza jeśli nie mamy konkretnych danych do poszczególnych wsi.

Zdjęcie pomnika przy kościele pw. Św Marii Magdaleny w Biłgoraju, gdzie byli zwożeni z okolicy wysiedleni mieszkańcy pobliskich wsi – zbiory Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju

Zygmunt Klukowski w artykule „Zbrodnie niemieckie na Zamojszczyźnie” z 1947 roku pisał:

Pow. biłgorajski liczy 1 miasto Biłgoraj i 105 gromad wiejskich, w tym 5 osad: Tarnogród, Frampol, Goraj, Krzeszów i Józefów. Akcję wysiedleńczą przeprowadzono tu w miesiącach czerwcu i lipcu 1943 r. Wysiedlono 91 gromad z tego 47 całkowicie i 44 częściowo. Oprócz „normalnego”, planowego wysiedlenia częstymi akcjami pa- cyfikacyjnymi doprowadzono ludność do dobrowolnego opuszczania swoich wsi. Wysiedlono ogółem około 30.000 osób. Zabito podczas akcji 490 (męż. 345, kob. 89, dzieci 56). Wysiedlano wyłącznie ludność polską. Ukraińców nie ruszano. W wysiedlonych wsiach nie nasiedlono ani jednego Niemca. Gospodarstwa polskie oddawano albo Ukra- ińcom miejscowym albo przesiedlonym z pow. tomaszowskiego. Ukraińców otaczano specjalną opieką, otwierano szkoły ukraińskie, dawano broń. W niektórych wsiach nie nasiedlono nikogo. (...)

GMINA PUSZCZA SOLSKA. W skład gminy wchodzi 10 gromad: Brodziaki, Dąbrowica, Dyle z Kajetanów- ką, Gromada, Korczów, Majdan Gromadzki, Puszcza Solska z Podlesiem, Rapy, Smółsko i Wola. W dniach 8. VI. (błędna data - DS) do 3. VII. 1943 wszystkie one zostały częściowo wysiedlone. Zabierano głównie mężczyzn. Wysiedlono ogółem 1876 osób. Zabito podczas akcji 18 osób (m. 10, k. 4, dz. 4). Nie nasiedlono nikogo. Ponieważ ludność podczas akcji uciekała, Niemcy zastawiali puste domy i rabowali wszystko co chcieli.

GMINA SÓL. Do gminy tej należy 9 gromad: Banachy, Bidaczów, Ciosmy, Dereźnia, Łazory, Majdan Nowy, Majdan Stary, Sól i Wola Dereźniańska. W dniach 26. VI. do 10. VII. 1943 r. wszystkie one zostały wysiedlone częściowo, ponieważ wyłapywano głównie mężczyzn. Wysiedlono 2589 osób, zabito 89 (m. 39, k. 31, dz. 19), z tego 25 w Majdanie Nowym i 63 w Majdanie Starym. Nasiedlono 93 rodziny Ukraińców z pow. hrubieszowskiego tylko w Dereźni i w Soli. W innych wsiach nie nasiedlono nikogo. Gospodarowali ci, którzy zdolali ukryć się podczas akcji wysiedleńczej.

GMINA TERESZPOL. W skład gminy wchodzi 8 gromad. W dniu 23. VI. i 3. VII. 1943 r. wysiedlono 3 wsie: Bukownicę, Hedwiżyn i Lipowiec. 902 osoby (m. 265, k. 306, dz. 331). Zabito podczas akcji 5 mężczyzn. W Bu- kownicy osadzono 23 rodziny polskie wysiedlone z Deszkowic pow. zamojskiego, w Lipowcu 30 rodzin ukraińskich z pow. tomaszowskiego, w Hedwiżynie nie nasiedlono nikogo.

Dorota Skakuj

Obchody 80. rocznicy wysiedlenia miejscowości Dereźnia

W lipcu minęło 80 lat odkąd rozegrały się te tragiczne wydarzenia w historii miejscowości Dereźnia. 2 lipca 1943 r. mieszkańcy Dereźni zostali wypędzeni przez Niemców z domów, zegnani na łękę pani Janiny Wilczak i popędzeni pod kościół pw. Św. Marii Magdaleny w Biłgoraju, skąd zostali wywiezieni do obozów przejściowych w Zwierzyńcu, Zamościu oraz do obozu koncentracyjnego na Majdanku.

23 lipca mieszkańcy Dereźni oddali hołd swoim przodkom w 80. rocznicę wysiedlenia miejscowości, pragnąc zachować od zapomnienia wydarzenia z 2 lipca 1943 r. W celu upamiętnienia tych wydarzeń w 80. rocznicę wysiedlania miejscowości ufundowana została Tablica Pamiątkowa.

Uroczystość rozpoczęła się od ustawienia warty honorowej, podniesienia flagi państwowej na maszt

i odegrania hymnu polskiego. Po mszy św. odbyło się poświęcenie tablicy pamiątkowej i złożenie wieńców.

W koncercie patriotycznym wystąpiła Orkiestra Dęta z Brzozy Królewskiej, uczniowie Szkoły Podstawowej im. Papieża Jana Pawła II i zespół "Zorza" z Dereźni.

Na zakończenie uroczystości, na łękę pani Janiny Wilczak, gdzie 80 lat temu spędzono mieszkańców wioski

przed wywózką w nieznane, przeprowadzono pokazową akcję wysiedleńczą przygotowaną przez Grupę Rekonstrukcji Historycznej „WIR” z Biłgoraja. Mieszkańcy Dereźni ponownie stanęli na wysokości zadania, organizując na tym placu fragment dawnej wsi, ale też czynnie włączając się do odgrywanych przez rekonstruktorów wydarzeń. Rekonstruktorzy, którzy wzięli udział w widowisku historycznym:

Grupa Rekonstrukcji Historycznej im. por. Konrada Bartoszewskiego ps. Wir

Tomaszowski Szwadron im.1-go Pułku Kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza

Grupa Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej Tomaszów Lubelski

Grupa Rekonstrukcji Historycznej Ordon obwód Łańcut.

Bogumił Roczkowski

Mieszkańcy wsi Dereźnia

Komentarz do akcji wysiedleńczej przygotowała dr Dorota Skakuj z Muzeum Ziemi Biłgorajskiej.

Uroczystościom w Dereźni towarzyszyła przygotowana specjalnie na tą okazję wystawa historyczna, którą można było jeszcze obejrzeć przez kolejny tydzień wyeksponowaną w sali remizy OSP, nad którą czuwał i udzielał szczegółowych informacji historyk Michał Kańkowski.

Niedzielne wydarzenie w Dereźni Solskiej to była nie tylko żywa lekcja historii, ale też piękna lekcja patriotyzmu. Oprócz społeczności lokalnej, władz samorządowych i gości, wzięli w niej udział kombataneci, naoczni świadkowie i uczestnicy tamtych tragicznych wydarzeń, na czele z panią Stanisławą Kruszewską z domu Wilczak, wysiedloną w 1943 r. mieszkanką Dereźni. Wśród zaproszonych gości znaleźli się również Józef Wróbel, Jan Król, Stanisław Kapka, Stanisław Fugiel, Katarzyna Dzido i Julia Mielnik.

Obchody 80. rocznicy wysiedlenia Dereźni dofinansowane zostały przez Wójta Gminy Biłgoraj w konkursie ofert na realizację zadania publicznego.

Celina Skromak

Uroczystości z okazji 15 sierpnia

W Biłgoraju jak co roku odbyły się obchody patriotyczne z okazji Święta Wojska Polskiego.

Społeczność Gminy Biłgoraj reprezentował Wójt Wiesław Różyński, który z delegacją samorządowców złożył wieńce pod pomnikiem Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Sebastian Chyl

Spotkanie w Dylach

Klub Aktywności Lokalnej w Dylach zorganizował 3 sierpnia spotkanie integracyjno-rekreacyjne w Dylach.

Gminna społeczność seniorów uraczyła nas wystąpieniami artystycznymi, próbkami możliwości wokalnych i wspólnie przygotowanym posiłkiem. Wszystko odbywało się na świeżym powietrzu w niezwykle urokliwych Dylach.

Sebastian Chyl

Wakacyjna biblioteka w Dąbrowicy „Tam, gdzie jeszcze nie byłam”

Biblioteka Publiczna w Dąbrowicy stara się wychodzić z ciekawą propozycją dla swoich czytelników.

Kolejny już raz zaoferowano najmłodszym wakacyjne warsztaty w pierwsze dni letniego wypoczynku. Na początek były zajęcia plastyczne: rzeźba w mydle, wakacyjny obrazek pt. Kolorowa rybka, malowanie kamieni oraz prace z ciastem solnym. W ten sposób powstały ciekawe prace, które nawiązywały do wakacji.

Inną z propozycji był spacer z książką na świeżym powietrzu, gdzie w ciekawych miejscach robiliśmy „Letnie fotki z książką”. Projekt miał na celu promocję czytelnictwa i biblioteki. Następnie wyruszyliśmy z uczestnikami na spacer bocznymi ścieżkami, czyli „Tam, gdzie jeszcze nie byłam”.

Okazuje się, że mieszkając na co dzień w rodzinnej miejscowości można wciąż na nowo odkrywać urocze zakątki w miejscu zamieszkania. Stąd był to miły i kreatywnie spędzony czas. A my już zapraszamy do biblioteki w kolejne wakacje.

Lucyna Bielak

Turniej siatkówki plażowej

Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza z Dąbrowicy zorganizowała turniej piłki siatkowej.

Wydarzenie odbyło się 6 sierpnia na boisku plażowym przy torach w Dąbrowicy. W turnieju rywalizowało osiem drużyn, ale wynik był sprawą drugorzędną. Liczyła się aktywizacja sportowa, budowanie wzajemnych relacji opartych na zasadach fair-play, oraz integracja. Gratulujemy wszystkim udziału, a organizatorom dziękujemy za niebywałe zaangażowanie!

Sebastian Chyl

Rajd Rowerowy Hedwiżańskim Szlakiem

W niedzielę 13 sierpnia po raz 12. odbył się rajd rowerowy „Hedwiżańskim Szlakiem”.

Organizatorem rajdu było Stowarzyszenie Jadwizanie przy wsparciu Gminy Biłgoraj. Tym razem uczestnicy mogli liczyć na bardzo dobrą pogodę, a lokalne środowisko dobrze się zorganizowało i na dwie trasy wyruszyło wielu cyklistów. Cieszymy się, że po raz kolejny ta lokalna integracja była taka udana, co z pewnością będzie miało pozytywny wpływ na atmosferę wśród mieszkańców.

- Dziś żyje się bardzo szybko i mimo ułatwień jakie przynosi nam technika ciągle brakuje czasu. Potrzeba więc takich wydarzeń jak rajdy rowerowe, które pozwolą

oderwać się od codziennych trosk i zrobić coś razem, razem rodzicom z dziećmi, razem sąsiadom, razem lokalnej społeczności – mówi Justyna Jargieło, Sołtys Hedwizyna i Przewodnicząca KGW w Hedwizynie.

Po zakończeniu rajdu odbył się piknik przy Remizie Ochotniczej Straży Pożarnej podczas którego dzieci korzystały z przygotowanych atrakcji, a dorośli z najróżniejszych poczęstunków.

Sebastian Chyl

Przeegląd obrzędów w Zagrodzie Sitarskiej

Już po raz czwarty w Zagrodzie Sitarskiej w Biłgoraju odbył się Przeegląd Zespołów Obrzędowych Powiatu Biłgorajskiego. Cztery zespoły obrzędowe i Kapela Ludowa „Krzężałka” przypomniały tradycje dawnej wsi. Przeegląd zorganizowano 20 sierpnia, a organizatorem było Muzeum Ziemi Biłgorajskiej.

W upalne niedzielne popołudnie, dla licznie zgromadzonej publiczności i zaproszonych gości wystąpiły zespoły z gminy Biłgoraj, z gminy Obsza i gminy Harasiuki. Prezentacje sceniczne rozpoczął zespół „Zorza” z Dereźni widowiskiem „Na przednówku”. Zespół obrzędowy z Łazor zaprezentował spektakl pt. „100 lat temu”, zespół „Sąsiadeczki” z Korczowa i Okrągłego „Przy grabieniu ściółki”, a zespół „Zamszanki” z Zamchu pokazał „Pranie”. Spektakle przeplatały przerwyniki muzyczne w wykonaniu Kapeli Ludowej „Krzężałka”.

Różnorodność zaprezentowanych obrzędów i towarzyszących im oryginalnych sprzętów codziennego użytku, zastosowanie gwary i wykorzystanie tradycyjnych pieśni biłgorajskich, pokazanych z nieodłącznym poczuciem humoru, obudziło w widzów niekłamane zainteresowanie i entuzjazm w oklaskiwaniu artystów amatorów.

Na zakończenie wszystkie uczestniczące w przeeglądzie zespoły otrzymały stosowne podziękowania, pamiątkowe dyplomy i upominki. Nagrody artystom wręczali Beata Strzałka, Poseł na Sejm RP, Aneta Żurawicz w imieniu Posła Beaty Mazurek i Andrzej Łagoźny Członek Zarządu Powiatu w imieniu Starosty Biłgorajskiego Andrzeja Szarlipa.

Celina Skromak

Zespół „Lawenda” koncertował w Kraśniku

Na zaproszenie organizatorów zespół „Lawenda” ze Smółska wystąpił w Kraśniku.

XXII Wojewódzki Festiwal Senior Fest im. Jerzego Piwnickiego odbył się na Scenie Letniej Centrum Kultury i Promocji w niedzielę 20 sierpnia. Zespół Lawenda był gościem specjalnym festiwalu.

Celina Skromak

Dożynki Powiatowe 2023 w Józefowie

27 sierpnia w Józefowie odbyły się Dożynki Powiatu Biłgorajskiego. Przybyli na nie przedstawiciele i delegacje wieńcowe wszystkich gmin Ziemi Biłgorajskiej, mieszkańcy powiatu biłgorajskiego oraz zaproszeni goście. Delegację wieńcową z Gminy Biłgoraj wraz z Wójtem Wiesławem Różyńskim tworzył Zespół „Sąsiadeczki” z Korczowa i Okrąglego.

Wydarzenie odbyło się na miejskim rynku, na który przybył dożynkowy korowód prowadzony przez orkiestrę Dętą z Goraja i starostów dożynek Panią Bożenę Słomę i Pana Wojciecha Kozyrę. Tam przedstawiciele władz powiatu i gminy Józefów odebrali z rąk starostów chleb upieczony z tegorocznych zbóż. Następnie uroczystą dziękczynną Eucharystię sprawował biskup Marian Rojek, ordynariusz Diecezji Zamojsko – Lubaczowskiej.

Celina Skromak

Biłgorajskie widowisko na Dożynkach Powiatowych w Sokołowie Podlaskim

W niedzielne popołudnie 27 sierpnia Zespół "Zorza" z Dereźni wystąpił w Sokołowie Podlaskim.

Na zaproszenie Starostwa Powiatowego i Ochotniczej Straży Pożarnej „Cukrownia” w Sokołowie Podlaskim podczas Dożynków Powiatowych, w ramach zadania publicznego pn. „Ocalić Tradycję”, zespół „Zorza” zaprezentował widowisko „Na przednówku”. Wydarzenie zorganizowano na terenie gospodarstwa Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sokołowie Podlaskim.

Celina Skromak

Mieszkańcy gminy Biłgoraj dziękowali za plony

Pachnące chleby i misternie uwite wieńce dożynkowe przywieźli mieszkańcy gminy Biłgoraj do Dyl, by złożyć je na ołtarzu dziękując Bogu za ukończenie żniw i zebrane plony. Wieńce uwite z tegorocznych zbóż są wyrazem naszej wiary, miłości i wdzięczności Panu Bogu za błogosławieństwo w rolniczym trudzie. Jest to także rodzaj ludowej sztuki i materialny wyraz kultury naszej wsi.

Dożynki Gminno – Parafialne zorganizowano 3 września na placu przy Klubie Aktywności Lokalnej w Dylach. Gminne Święto Plonów rozpoczął barwny korowód dożynkowy utworzony z 15 delegacji wieńcowych. Korowód prowadziła Kapela Ludowa „Krażałka” i Starostowie Dożynków 2023, Sołtys Dyl i Cyncynopola Wojciech Cap z żoną Karoliną, poczty sztandarowe gminnych jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych oraz gospodarze gminy i parafii. W korowodzie z chlebem i wieńcem szli

Mieszkańcy Dyl i Kajetanówki, Bukowej, Ciosmów, Dereźni, Gromady, Hedwiżyna, Korczowa i Okrągłego, Korytkowa Dużego, Nadrzecza, Smólska, Soli i Woli Dereźniańskiej. Korowód zamykała delegacja Klubu Aktywności Lokalnej w Dylach.

Mszy Świętej przewodniczył ks. Prałat dr Józef Flis w koncelebrze księży Zbigniewa Sawickiego, Proboszcza Parafii pw. Św. Jadwigi Śląskiej w Hedwiżynie, ks. Stanisława Ciupaka, Proboszcza Parafii pw. Św. Andrzeja Boboli w Bukowej i ks. Krzysztofa

Maja, Proboszcza Parafii pw. Maksymiliana Kolbego w Dąbrowicy. Po obrzędzie ofiarowania chleba i poświęceniu dożynkowych wieńców odbyło się tradycyjne dzielenie chlebem i sypnięcie ziarnem na szczęście przez starostów dożynkowych.

W konkursie na „Najpiękniejszy wieniec dożynkowy” w tym roku I nagrodę zdobyła delegacja z Woli Dereźniańskiej, II nagrodę otrzymała delegacja z Bukowej, a III delegacja z Dereźni. Cztery równorzędne wyróżnienia otrzymały delegacje wień-

cowe z Gromady, z Dąbrowicy, z Ciośmów i Dyl z Kajetanówką. Wieńce oceniała komisja w składzie dr Dorota Skakuj i Ludwika Dolina.

W konkursie „na dojenie krowy” wzięło udział 7 Sołtysów z terenu gminy Biłgoraj. I miejsce z ilością 1,61 l. udojonego mleka zdobył Marek Bednarz z Woli Dereźniańskiej, II miejsce z ilością 1,48 l. mleka zajął Wojciech Cap z Dyl, a III miejsce z ilością 1,40 l. otrzymał Mariusz Uliński, Sołtys z Dereźni Zagrody.

W konkursach nagrody w postaci bonów na zakupy w Sklepie RTV, AGD Diana w Biłgoraju ufundował Lubelski Bank Spółdzielczy w Końskowoli Oddział w Biłgoraju.

W programie artystycznym zaprezentowali się pracownicy i uczestnicy zajęć Klubu Aktywności Lokalnej w Dylach i gminne zespoły śpiewacze: „Polne kwiaty z Dyl”, „Sąsiadeczki” z Korczowa i Okrągłego, „Zorza” z Dereźni, „Czeremcha” z Gromady, Chór z Korytkowa Dużego, Męski Zespół Śpiewaczy z Bukowej, Zespół dożynkowy z Andrzejówki, zespół śpiewaczy „Więź” z Soli, zespół „Moje Nadzeczce” z Nadzeczca, „Lawenda” ze Smółska, Zespół „Stok” z Hedwiżyna i zespół KGW z Dąbrowicy. Koncerty zagrała gminna Kapela Ludowa „Krążalka” i gościnnie Kapela Wiercańska. Wieczorem do tańca zaprosił zespół GOOD TEAM.

W ten uroczysty czas dożynkowego świętowania odbyło się również oficjalne otwarcie Klubu Aktywności Lokalnej w Dylach, ośrodka wsparcia, miejsca integracji i aktywizacji dla osób wykluczonych społecznie, w szczególności starszych i niepełnosprawnych.

Atrakcje dla najmłodszych zapewniły animacje poprowadzone przez Grupę Familijka, dmuchany park zabaw oraz Koło Łowieckie nr 10 „Leśnik” z Biłgoraja, które przygotowało dla uczestników dożynek wystawę trofeów myśliwskich, konkursy i za-

bawy edukacyjne z nagrodami oraz poczęstunek w postaci gulaszu z koźła i pasztetu z dziczyzny.

Sporej dawki emocji dostarczyła też Edukacyjna Zagroda Mleczna u Zawadzkiej, gdzie można było zapoznać się z domowymi metodami wyrobu masła i sera oraz poprobować tych wiejskich specjałów, przyjrzeć się eksponatom służącym dawniej w gospodarstwie domowym oraz sprawdzić swoje umiejętności w dojeniu krowy.

Stoisko z rękodziełem przygotowali pracownicy i uczestnicy zajęć Dziennego Domu Senior+ w Bukowej, do stoisk z lokalnymi przysmakami zapraszali mieszkańcy Dyl i Kajetanówki oraz KGW z Hedwizyna, a ze stoiskiem informacyjno - promocyjnym gościliśmy przedstawicieli Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Biłgoraju i Lubelski Bank Spółdzielczy w Końskowoli Oddział w Biłgoraju.

Dziękujemy wszystkim gminnym zespołom oraz delegacjom wieńcowym za udział w Gminnym Święcie Plonów. Dziękujemy Starostom Dożynkowym Pani Karolinie Osuch - Cap i panu Wojciechowi Cap - Sołtysowi oraz Mieszkańcom Dyl i Kajetanówki za zaangażowanie i ogromny wkład pracy włożony w przygotowanie tego przedsięwzięcia i za urokliwe dekoracje dożynkowe. Najserdeczniejsze podziękowania i ukłony kierujemy do Klubu Aktywności Lokalnej w Dylach za nieocenioną pomoc organizacyjną.

Celina Skromak

Rozpoczęcie roku szkolnego

4 września w jedenastu placówkach z terenu Gminy Biłgoraj oficjalnie rozpoczął się nowy rok szkolny 2023/2024.

Do wszystkich nauczycieli, uczniów i ich opiekunów w Zespole Szkoły Podstawowej i Przedszkola im. Mieczysława Pasiaka w Soli zwrócił się Wójt Wiesław Różyński mówiąc

- Jestem przekonany, że wspólnymi siłami zrealizujecie wiele ambitnych planów, które otworzą przed Wami nowe możliwości, a wiedza, którą z każdym rokiem zdobywacie będzie Wam towarzyszyć przez całe życie. Życzę wszystkim samych sukcesów i bardzo dużo uśmiechu!

Sebastian Chyl

Narodowe Czytanie 2023 – Dąbrowica

„Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej lekturą 12. odsłony Narodowego Czytania.

Prezydent RP Andrzej Duda skierował okolicznościowy list, zachęcając do wspólnej lektury.

- To książka nastrojowa, napisana barwnym językiem, a zarazem donośna i sugestywna w swoim patriotycznym przesłaniu. (...) Spotkajmy się z rodzinami Bohatyrowiczów, Korczyńskich i innymi postaciami, wysłuchajmy ich rozmów o Polskę, ale też tych codziennych pogawędek „przy polskim stole”. Odkryjmy na nowo atmosferę tego dzieła, bogatą nadniemeńską przyrodę, wspaniałe pejzaże i krajobrazy. Przypomnijmy wreszcie ważne dziedzictwo Powstania Styczniowego, które powraca we wspomnieniach bohaterów i legendzie jako symbol i fundament narodowej pamięci i którego znaczenie jest istotne także dla innych narodów naszego regionu – podkreślił w liście Prezydent RP Andrzej Duda.

Chciałbym, aby tegoroczna lektura pogłębiła też namysł nad tym, w jaki sposób współcześnie odczytujemy naszą

historię i jak o niej pamiętamy. I żeby, zwłaszcza dzisiaj, w obliczu agresywnego rosyjskiego imperializmu, odwołując się do powstańczego czynu, powieść Orzeszkowej jeszcze bardziej umocniła przekonanie o podstawowym prawie każdego narodu do własnej wolności i suwerenności – dodał Prezydent.

Biblioteka Publiczna i Szkolna w Dąbrowicy od 2013 roku bierze udział w tej ogólnopolskiej akcji. Nadaje się temu działaniu wielki szacunek i pielęgnuje dziedzictwo narodowe. Uczestnicy przygotowani przez tutejszych polonistów odczytali fragment w swoich dopracowanych strojach do danej epoki.

Myszę, że udział w takich działaniach pozostawia ślad oraz przygotowuje do lektury w szkole średniej. Wykonawcami i słuchaczami byli uczniowie klas V-VIII, którzy dostali okolicznościowe podziękowania.

Lucyna Bielak

Zespół „Zorza” z Dereźni wystąpił na Festiwalu Obrzędów Dożynkowych w Dubie

9 września w powiecie zamojskim, w parafii Dub, w ramach Dożynek Parafialnych odbył się Festiwal Obrzędów Dożynkowych, gdzie zaprezentował się zespół „Zorza” z Dereźni.

Zespół „Zorza” wystąpił z koncertem pieśni dożynkowych i ludowych oraz zaprezentował widowisko nawiązujące do zwyczajów żniwnych pt. „Korbon dla Jagusi”. Widowisko przeplcone pięknymi tradycyjnymi kołysankami oraz pieśniami żniwnymi i dożynkowymi, z dużą dozą humoru przypominało dawne zwyczaje wiejskie. Spektakl spotkał się z dużym zainteresowaniem zgromadzonej licznie publiczności, a aktorzy zostali nagrodzeni gromkimi oklaskami.

Celina Skromak

Rajd rowerowy na „Źródełka”

13 września Szkoła Podstawowa w Korytkowie Dużym zorganizowała dla swoich uczniów rajd rowerowy po pięknych okolicach gminy Biłgoraj.

W rajdzie wzięło udział 30 uczniów z klas 5-7. Trasa wycieczki wiodła przez Nadrzecze, Rapy Dylańskie, Wolę Dużą, Wolę Małą, Biłgoraj, Gromadę i zakończyła się przed szkołą w Korytkowie Dużym.

Wszyscy uczniowie wykazali się dobrą kondycją fi-

zyczną i umiejętnością jazdy rowerowej w kolumnie po drogach publicznych.

Pogoda była wyśmienita, humory dopisywały, a koszt całej wycieczki wyniósł dokładnie 0 zł.

Paweł Grabias

Wakacje z biblioteką

W sierpniu, w Gminnej Bibliotece Publicznej w Biłgoraju z/s w Soli odbyły się zajęcia wakacyjne dla dzieci, które pozwoliły na twórcze i czynne spędzenie czasu wolnego.

Mali użytkownicy przekonali się, że wizyty w bibliotece są wspaniałą przygodą. Spotkania odbywały się we wtorki, środy i czwartki, w czasie których, powstawały przeróżne i kolorowe prace plastyczne. Dzieci wykonały pocztówki z wakacji, zakładki do książek oraz obrazki drapane, przedstawiające najciekawszy dzień wakacji. Uczestnicy musieli wykazać się też umiejętnościami manualnymi, ponieważ lepili zwierzęta z modeliny i figurki z masy solnej oraz tworzyli pająki i żółwie z „wyciorków”, jednak najwięcej frajdy sprawiło im robienie własnych naklejek.

Podczas spotkań dopisała ładna, słoneczna pogoda, a sprzyjające warunki atmosferyczne pozwoliły, aby niektóre zajęcia odbyły się na pobliskim placu zabaw.

Tegoroczne wakacje w bibliotece miały na celu rozbudzenie potrzeb czytelniczych małych użytkowników biblioteki oraz rozwijanie ich wyobraźni. Dzięki przygotowanym propozycjom, dzieci spędzające wakacje w domu, mogły wypełnić swój wolny czas twórczą, przyjemną i wesołą zabawą.

Małgorzata Andrzejewska

Dofinansowanie na zakup nowości wydawniczych

Gminna Biblioteka w Biłgoraju z/s w Soli otrzymała dofinansowanie na zakup nowości wydawniczych ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025. Otrzymano dofinansowanie w kwocie 12 500,00 zł.

Nazwa zadania brzmi: „Dofinansowania dla bibliotek na zakup nowości wydawniczych oraz usługi zdalnego dostępu do książek w formatach e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków” – Priorytet 1, Kierunek interwencji 1.1. w ramach NPRCz.2.0. „Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych” to program wieloletni, cykliczny, realizowany w obrębie danego roku ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzący z budżetu państwa. Jego koordynatorem jest Biblioteka Narodowa.

Celem Priorytetu 1, realizowanego w ramach Programu Wieloletniego Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata

2021–2025, jest wzmocnienie potencjału bibliotek publicznych w lokalnych środowiskach poprzez wzrost atrakcyjności i dostępności zbiorów. Podstawowym elementem decydującym o atrakcyjności zbiorów danej biblioteki jest wystarczająca liczba nowości wydawniczych, dostępnych w formatach uwzględniających zróżnicowane preferencje czytelnicze.

Otrzymana dotacja przeznaczona została w całości na wzbogacenie i uzupełnienie zbiorów Gminnej Biblioteki Publicznej w Biłgoraju z/s w Soli oraz Filii Bibliotecznych w Bukowej, Dąbrowicy, Dereźni, Hedwiżynie i Korytkowie Dużym.

Zofia Nizio

Narodowe Czytanie w solskiej bibliotece

13 września w Gminnej Bibliotece Publicznej w Biłgoraju z/s w Soli odbyło się Narodowe Czytanie.

Jest to coroczna akcja społeczna polegająca na wspólnym czytaniu literatury ojczystej, pod patronatem Pary Prezydenckiej. Celem akcji jest popularyzacja czytelnictwa oraz wzmacnianie poczucia narodowej tożsamości poprzez kontakt z największymi dziełami literatury polskiej.

W akcji udział biorą instytucje oraz osoby prywatne w kraju i za granicą. Fragmenty dzieł odczytywane są publicznie, również w środkach masowego przekazu. Inicjatywa zapoczątkowana została w 2012 przez ówczesnego prezydenta RP. W tym roku jako lekturę wybrano utwór Elizy Orzeszkowej "Nad Niemnem". Jest to najsłynniejsza publikacja wybitnej pisarki, tworzącej w epoce pozytywizmu, którą dwa razy nominowano do Nagrody Nobla. Powieść wybrano m.in. dlatego, że porusza temat Powstania Styczniowego, którego 160. rocznicę obchodzimy w tym roku. „Nad Niemnem” doczekało się dwukrotnej ekranizacji. Pierwszy film powstał w 1939 roku, jednak zaginął podczas drugiej wojny światowej. Kolejnym nakręconym na jej podstawie obrazem był ten z 1987 roku.

W tym roku do czytania zaproszone zostały Panie z nieformalnej grupy seniorek w Soli oraz członkowie Zespołu Śpiewaczego "Więź". Wszystkim serdecznie dziękujemy za udział.

Małgorzata Andrzejewska

Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego 2023/2024 w Bukowej

4 września od Mszy św. o godzinie 8.00 rozpoczęliśmy inaugurację nowego roku szkolnego w Szkole Podstawowej im. ks. Jerzego Popiełuszki w Bukowej.

Po mszy świętej, w naszym kościele pw. Św. Andrzeja Boboli, udaliśmy się do szkoły, gdzie przywitała nas wszystkich nowa Dyrektor naszej

placówki - pani Małgorzata Małysza. Życzyła uczniom samych sukcesów edukacyjnych w wielu różnych dziedzinach. Przedstawiła również nowych

nauczycieli, a niektórzy poznali swoich nowych wychowawców.

Niech to będzie dobry rok!

Joanna Radawiec

Narodowe Czytanie „Nad Niemnem” w Bukowej

W dniu 14 września odbyło się w remizie OSP w Bukowej Narodowe Czytanie. W tym roku czytaliśmy wspólnie z Dziennym Domem Senior+ fragmenty „Nad Niemnem” – znanej powieści Elizy Orzeszkowej.

Na chwilę przenieśliśmy się do studia telewizyjnego, by w programie „Nadniemeńskie wspomnienia” poznać kilka fragmentów utworu. Miało to przybliżyć uczniom realia epoki pozytywizmu i uwspółcześnić chociaż odrobinę język epoki. Jak czytaliśmy: „Tak dawny utwór, a przypomina nam, że pomimo różnic możemy wspólnie działać, jeżeli tylko otworzymy się na siebie. To, co nas różni, nie musi nas oddalać”.

Nasza szkoła bierze udział w tym wydarzeniu od roku 2016, a od trzech lat towarzyszą nam uczestnicy Dziennego Domu Senior + w Bukowej w ramach współpracy ze środowiskiem lokalnym. Najpierw poznaliśmy życiorys pisarki oraz genezę powstania powieści. Utwór został wybrany nieprzypadkowo - w tym roku przypada 160. rocznica wybuchu Powstania Styczniowego. Dziękujemy uczniom z klasy 5, 7, nauczycielom oraz uczestnikom Dziennego Domu Senior+ za wspólne czytanie oraz społeczności szkolnej za uczestniczenie w tym wydarzeniu. Dziękujemy za obecność naszych seniorów.

Wydarzenie przygotowała Biblioteka Publiczna oraz Szkolna przy współpracy nauczyciela polonisty.

Joanna Radawiec, Dorota Malec

Międzynarodowy Dzień Kropki

Od pięciu lat 15 września obchodzi się International Dot Day, czyli Międzynarodowy Dzień Kropki.

Jest to święto kreatywności, odwagi i zabawy. W naszej szkole dzieci z grupy przedszkolnej 3-4 latki i 5-6 latki uczyły ten dzień pokazem mody kropkowej, zabawami ruchowymi z kropką, oraz wysłuchały historii skąd pochodzi święto kropki.

Przedszkolaki chętnie malowały farbami biedronki i wykonały obraz kropki. W obu grupach był to dzień w którym kreatywność nie miała granic. Dzień pełen dziecięcych uśmiechów.

Aneta Pelc

Obywatelski challenge – włącz się!

Od listopada 2022 roku na terenie gminy Biłgoraj realizowany jest projekt pt. „Obywatelski challenge – włącz się!” finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG i Funduszy Norweskich w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny, a realizowany dzięki Fundacji Bliżej Pasji oraz Partnerom: Biłgoraj EKO Challenge i Gminie Biłgoraj.

Przedsięwzięcie to jest odpowiedzią na potrzeby zaangażowania obywatelskiego i włączenie się młodych ludzi z gminy Biłgoraj, którym na sercu leży ekologia, dobry stan terenów zielonych i okolicy, w której mieszkają oraz wypracowanie wspólnych decyzji, co do konkretnych rozwiązań poprawiających politykę lokalną w zakresie utrzymania czystości środowiska naturalnego gminy Biłgoraj.

Od czasu rozpoczęcia projektu 48 młodych osób z Ciosmów, Dąbrowicy oraz Woli Dereźniańskiej wzięło udział w działaniach, takich, jak warsztaty obywatelskie, wizyty studyjne, kampania społeczna, diagnoza środowiska oraz inicjatywy obywatelskie.

Wizyty studyjne odbyły się w trzech odrębnych terminach dla każdej z grup.

Jako pierwsza, spacer badawczy odbyła grupa młodzieży z Ciosmów, która udała się do Ogrodu Arboretum w Bolestraszcach. Spacer był ważnym doświadczeniem dla uczestników, ponieważ pozwolił odkryć tajemnice przyrody jednocześnie pogłębiając swoją wiedzę na temat ochrony środowiska. Podczas wizyty młodzież miała okazję zapoznać się z różnorodnością roślin, które znajdują się w ogrodzie. Ważnym doświadczeniem było zobaczenie jak ważna dla Ekosystemu jest konieczność zachowania równowagi między człowiekiem, a naturą. To otworzyło szerokie pole dyskusji na temat edukacji ekologicznej i konieczności podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska.

Młodzież z Woli Dereźniańskiej w ramach wizyty studyjnej odwiedziła Edukacyjne Centrum Ogrody Perma-

kultury w Podlodówku i tamtejsze gospodarstwo ekologiczne Pani Moniki Podsiadły.

Uczestnicy poznali główne zasady permakultury w ogrodnictwie, ale i zasady panujące w przyrodzie. Dużo dowiedzieli się również o destrukcyjnej roli człowieka w procesach dotyczących rolnictwa konwencjonalnego. Druga część wizyty to pobyt w Lublinie, między innymi w Fundacji Aktywności Obywatelskiej.

Grupa z Dąbrowicy zawitała natomiast w „sercu Roztocza”, czyli urokliwym Zwierzyńcu.

Podczas wizyty młodzież odwiedziła Urząd Gminy Zwierzyniec, gdzie zapoznano grupę z prowadzonymi działaniami, szczególnie na rzecz młodzieży i sektora społecznego. Kolejnym odwiedzionym miejscem był Skatepark oraz park linowy, funkcjonujący na terenie parku Zwierzyńczyk.

Są to przyjazne miejsca, które pozwalają w bezpieczny sposób sprawdzić nie tylko swoją kondycję fizyczną lecz również umiejętność koncentracji oraz pokonywania własnych słabości. Miejsca te są również dowodem na to, że ekologia, rozwój oraz zabawa może zachwycić, pobudzić wyobraźnię i pomóc w rozwiązaniu wielu problemów ekologicznych oraz społecznych.

Kolejnym etapem projektu była realizacja inicjatyw planowanych podczas warsztatów.

Jako pierwsza, inicjatywę zorganizowała młodzież z Dąbrowicy. Była to akcja sprzątania pod hasłem „Sprzątamy naszą Dąbrowicę”.

Mieszkańcy wioski oraz goście z innych miejscowości w asyście Ochotniczej Straży Pożarnej w Dąbrowicy wy-

sprzątali okolicę wiaduktu, torów, hydroforni oraz drogi prowadzącej do Zagumnia – miejscowości leżącej nieopodal. W akcji wzięło udział ponad 50 osób. Byli to nie tylko uczestnicy projektu, ale również osoby starsze oraz małe dzieci wraz z rodzicami. Po skończonej akcji uczestnicy mieli przygotowany poczęstunek oraz rozlosowanie nagród.

W sobotnie popołudnie 24 czerwca na placu przy miejscowej szkole w Woli Dereźniańskiej odbył się „Eko-Piknik rodzinny”, zorganizowany przez kolejną z grup, biorącą udział w projekcie „Obywatelski challenge – włącz się!”. W ciągu kilkugodzinnego pikniku znalazły się takie atrakcje, jak występy artystyczne dzieci i młodzieży, animacje, dmuchańce, konkursy z nagrodami, pokazy ratowniczo - gaśnicze przeprowadzone przez jednostkę OSP w Woli Dereźniańskiej, degustacja dań regionalnych przygotowana przez członkinie KGW w Woli Dereźniańskiej i Dereźni Zagrody. Było też wspólne sianie łąki kwietnej, czy montowanie domków dla pszczoł murarek.

Wydarzenie to wzbudziło wiele pozytywnych emocji, wzmocniło więzi lokalnej społeczności, a poprzez elementy ekologiczne w dużym stopniu wpłynęło na świadomość mieszkańców oraz poczucie, jak ważne jest dbanie o środowisko poczynając od „własnego podwórka”.

Inicjatywy, które odbyły się w Ciosmach rozpoczęły się w maju. Pierwszym był niezwykle „EkoPiknik” przy Świetlico-Remizie w Ciosmach. Wydarzenie to nie tylko promowało ekologię, ale również wyraźnie pokazało siłę aktywności obywatelskiej lokalnej społeczności. Zorganizowano konkursy z wiedzy ekologicznej, które przyciągnęły zarówno młodszych, jak i starszych uczestników. To był doskonały sposób na edukację i podniesienie świadomości ekologicznej. Impreza była bogata w różnorodne atrakcje dla uczestników. Dzieci i dorośli mieli okazję wziąć udział w różnych grach, zabawach i konkursach, które promowały proekologiczne wartości.

Kolejna część inicjatyw realizowanych przez młodzież z Ciosmów odbyła się 27 i 30 lipca. Podczas akcji mieszkańcy Ciosmów zatroszczyli się o teren poświęcony pamięci żołnierzy wrzesniowych i partyzantów poległych

w latach 1939-1944. Zebrana grupa wysprzątała teren obok pomnika oraz zadbała o zieleni wokół niego. Zwieńczeniem tego wydarzenia było posadzenie dębu, który ma być symbolem przeszłości, ale również ma oznaczać przestrzeń dla młodych mieszkańców Ciosmów oraz przyszłych pokoleń. Celem inicjatywy było zwiększenie sprawczości mieszkanki i mieszkańców w zakresie wpływu na własną przestrzeń.

Następny etap inicjatywy odbył się podczas festynu w Ciosmach „Lato na żurawinowym szlaku”. Była to zabawa ekologiczna, konkurs plastyczny oraz quiz ekologiczny. Wydarzenie to cieszyło się ogromnym zainteresowaniem uczestników imprezy.

„Młodzi i Starsi Razem dla Ekologii: Sprzątanie Świata w Ciosmach” to kolejna inicjatywa w Ciosmach. Organizatorzy Sprzątania Świata postawili sobie za cel usunięcie śmieci i uporządkowanie okolicy oraz promowanie dobrych praktyk i pokazanie, że o środowisko muszą dbać wszyscy. Wydarzenie to przyczyniło się do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców i zachęcenia ich do podejmowania codziennych działań na rzecz ochrony środowiska. Inicjatywa ta nie tylko integrowała różne grupy wiekowe, ale także przekazywała młodszemu pokoleniu wartości związane z troską o swoje środowisko.

Wizyty studyjne oraz inicjatywy, które odbyły się w Ciosmach, Dąbrowicy i Woli Dereźniańskiej udowodniły, że młodzież ma ogromny potencjał i determinację do podejmowania inicjatyw na rzecz ochrony środowiska. Zaangażowanie uczestników w organizację było prawdziwym wzorem aktywności obywatelskiej.

Pomimo tak licznych wydarzeń, które już miały miejsce podczas trwania projektu wiele ciekawych akcji jest jeszcze przed nami. Jest to dowód na to, że lokalne społeczności mogą działać razem, łącząc siły w celu promowania zrównoważonego stylu życia i ochrony przyrody. Oprócz uczestników projektu, czynny udział brali Partnerzy: Biłgoraj EKO Challenge oraz Gmina Biłgoraj.

Aneta Paszko

Wycieczka „Śladami cerkwi i świątyń”

Stowarzyszenie „Dąb” w Ciosmach realizuje projekt pod nazwą „Pomocnicy na start!”, który jest dofinansowany ze środków rządowego programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025.

Celem głównym projektu jest zwiększenie aktywności społecznej oraz wspieranie działań pomocowych i rozwijanie wolontariatu osób starszych w środowisku lokalnym przez 24 seniorów, w wieku 60+ z Ciosmów, Dąbrowicy i Kolonii Sól w okresie od 1.06.2023 r. do 31.12.2023 r.

Wycieczka „Śladami cerkwi i świątyń” była zorganizowana w ramach zadania: Pomocnicy ładują baterie - oferta kulturalno-turystyczna. Dnia 3 sierpnia 2023 r. grupa seniorów z Ciosmów i Dąbrowicy oraz Kolonii Sól wczesnym rankiem wybrała się na jednodniową wycieczkę na Podlasie. Kodeń był pierwszym punktem na wycieczkowej trasie. Tam najważniejszymi miejscami do zwiedzania było Sanktuarium - kościół parafialny p.w. św. Anny, Kościół filialny p.w. św. Ducha, Kalwaria Kodeńska, zabytkowa brama unicka, cerkiew p.w. św. Ducha, pomnik żołnierzy radzieckich i mogiła powstańców styczniowych. Po zapoznaniu się z historią Sanktuarium i Cudownego Obrazu był czas na modlitwę przy relikwiach św. Feliksa. Z Sanktuarium związana jest niezwykła historia. Otóż, w roku 1629 jeden z właścicieli Kodnia - Mikołaj Sapieha, rozpoczął budowę kościoła katolickiego, wzorowanego na Bazylice św. Piotra w Rzymie. W niedługim czasie poważnie zachorował czego wynikiem był ciężki paraliż. Z nadzieją na cudowne uzdrowienie, udał się z pielgrzymką do Papieża. Po audyencji, cudownie ozdrowiał. Jednak kiedy w kaplicy papieskiej ujrzał sławny ob-

raz „Madonna de Guadelupe”, który wg legendy namalował św. Augustyn, zapalał do niego tak wielką miłością, że postanowił go wykraść i uprowadzić do Polski. Z tego powodu został ekskomunikowany przez Papieża Urbana VIII. Mimo to nie zrezygnował ze swojej „miłości”. Po kilku latach uzyskał od Papieża przebaczenie i pozwolenie zatrzymania obrazu w Polsce. Do dziś można go podziwiać na głównym ołtarzu świątyni w Kodniu.

Następnie odbył się spacer po terenie kalwarii i ruinach zamku Sapiechów.

Po obiedzie i zakupie pamiątek w Kodniu trasa wycieczki biegła w stronę Jabłecznej. To właśnie tam jest jedno z najważniejszych i najstarszych miejsc prawosławia w Polsce związanych z kultem św. Onufrego - pustelnika. Zderzenie dwóch religii na pograniczu polsko-białoruskim pozostawiło do dziś zabytki, które warto zobaczyć. Tam możemy obejrzeć chrześcijańskie sanktuarium oraz prawosławną cerkiew. W urokliwym, bajecznym otoczeniu, skryty wśród drzew monaster św. Onufrego może zachwycić każdego. Zespół klasztorny i cerkiew od wielu wieków są miejscem pielgrzymek. To tutaj znajduje się ikona patrona, św. Onufrego, słynąca z łask. Uroczystości religijne 24 i 25 czerwca przyciągają do Jabłecznej liczne rzesze pielgrzymów. 24 czerwca wieczorem odprowadzana jest uroczysta msza, a po nocnym czuwaniu, około 3 rano rusza procesja do kaplicy św. Ducha. Widok wielu setek wiernych,

kierujących się prawie w ciemnościach, z zapalonymi pochodniami i świecami, przez nadbużańskie łąki w kierunku kaplicy, pozostawia niezapomniane wrażenie.

To właśnie w Jabłecznej znajduje się stauropigialny męski klasztor prawosławny w jurysdykcji polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego. Powstał on najpóźniej w XV w, a legenda mówi, że o powstaniu klasztoru przesądziło cudowne pojawienie się ikony św. Onufrego, która przypłynęła do Jabłecznej Bugiem. Mieszkańcy Jabłecznej oraz właściciele pobliskich posiadłości odczuli to jako przejaw szczególnej łaski Boga i na miejscu pojawienia się ikony założyli prawosławny monaster. Początkowo cały kompleks stanowiły budynki drewniane, lecz w połowie XVII wieku w wyniku rozbiorów Polski jak również grabieży, stan monastynu był

tak zły, że wymagał kapitalnego remontu. Wtedy właśnie wybudowano murowaną cerkiew i budynki klasztorne, które przetrwały do dzisiejszych czasów. W roku 1889 otwarto przy klasztorze szkołę dla psalmistów, która wykształciła wielu wybitnych dyrygentów chórów cerkiewnych. W czasie II wojny klasztor został bardzo zniszczony, jedynie cerkiew nie ucierpiała, jednak została ograbiona. Życie w monastyrze odrodziło się w latach siedemdziesiątych, kiedy to jego przełożonym został archimandryta Sawa. Przeorem Jabłczyńskim w latach 1979-84 był ihumen Miron, który zginął w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem w roku 2010.

Pełni wrażen ruszyliśmy dalej. Trudno było opuścić gościnne progi monastynu i bardzo przyjaznych mnichów. Na pewno długo będziemy wspominać to miejsce, a może nawet

wrócimy tam kiedyś jeszcze. Kodeń i Jabłeczna to wyjątkowe miejsca, gdzie odczuwa się ducha modlitwy i skupienia. Możemy tam na chwilę oderwać się od codziennych spraw, a przy okazji poznać historię religii pogranicza.

Cel główny przedsięwzięcia został zrealizowany na wysokim poziomie. Według seniorów wycieczka spełniła ich oczekiwania poprzez zapewnienie dostępu do poznania miejsc w Polsce, w których jeszcze nie byli. Ta forma turystyki odpowiada na potrzeby wyższe osób starszych, ale też pozwala mieć poczucie pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Wyjazd wpłynął także pozytywnie na ich stan psychiczny oraz pozwolił na większą integrację grupy i nawiązanie bliższych więzi.

Helena Szado - Oleksak

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

Seniorzy na inauguracji działalności Opery Lubelskiej

Stowarzyszenie „Dąb” w Ciosmach realizuje projekt pod nazwą „Pomocnicy na start!”, który jest dofinansowany ze środków rządowego programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025.

Celem głównym projektu jest zwiększenie aktywności społecznej oraz wspieranie działań pomocowych i rozwijanie wolontariatu osób starszych w środowisku lokalnym przez 24 seniorów, w wieku 60+ z Ciosmów, Dąbrowicy i Kolonii Sól w okresie od 1.06.2023 r. do 31.12.2023 r.

Wyjazd do Opery Lubelskiej zorganizowany został w ramach zadania: Pomocnicy ładują baterie - oferta kulturalno-turystyczna. Celem wyjazdu było zapewnienie seniorom biorącym udział w projekcie, dostępu do oferty kulturalnej Opery Lubelskiej.

Dnia 22 września 2023 r. grupa seniorów z Ciosmów, Kolonii Sól i Dąbrowicy udała się do Lublina celem obejrzenia światowej sławy opery pt. „Tosca”. Jest to jedna z dwunastu oper Giacomina Pucciniego i niewątpliwie jego najpopularniejsze dzieło sceniczne. I chociaż teatr cią-

gle się zmienia, a z nim także Tosca, to dramat operowej divy zawsze budzi wielkie emocje i napiętności. Akcja rozgrywa się w Rzymie w czerwcu 1800 roku. Opera opisuje historię kochanków: malarza i śpiewaczki, którzy zostają wpłątani w konflikt polityczny pomiędzy zbiegiem, a prefektem policji. Wzruszający śpiew Caravadossiego w pierwszym akcie, trzymający w napięciu akt drugi i zmierzający ku tragicznemu końcu akt trzeci wywarły na wszystkich seniorach mocne wrażenie. W roli Toski wystąpiła Karina Skrzyszewska. Reżyseria: Tomasz Man, kierownictwo muzyczne: Vincent Kozlovsky, scenografia i kostiumy: Anetta Piekarska-Man, choreografia/ruch sceniczny: Artur Dobrzański, wizualizacje, grafika: Zuzanna Piekarska.

Opera wywarła na seniorach niezwykle silne wrażenie. Wszyscy uczestnicy po raz pierwszy w swoim życiu oglądali operę. Cel główny wyjazdu został osiągnięty na wysokim poziomie. Wpłynął pozytywnie na stan psychiczny „Pomocników” oraz pozwolił na większą integrację grupy i nawiązanie serdecznych więzi. Ta forma rozwijania kulturalnego seniorów bardzo odpowiada wszystkim uczestnikom, zaspokaja ich potrzeby oraz pozwala mieć poczucie pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

TOSCA Akt I

Z Zamku św. Anioła ucieka do kościoła św. Andrzeja della Valle więzień Cesare Angelotti. W kościele tym jego siostra, markiza Attavanti, zostawia przebranie i klucz, potrzebne zbiegowi do ucieczki i znalezienia kryjówki. W międzyczasie w kościele pojawia się malarz i przyjaciel Angelottiego, Mario Cavaradossi, który maluje dla kościoła obraz Marii Magdaleny. Jest on zakochany w słynnej śpiewaczce Tosce. Kiedy zbieg się ujawnia, postanawia mu pomóc i wskazuje miejsce ukrycia w swoim domu. Zaraz potem do kościoła przybywa Tosca. Widząc zaskoczenie kochanka, posądza go o zdradę, ale malarz sprytnie przekonuje kobietę, że jest w błędzie. Odprawia ją czym prędzej i umawia się z nią na wieczór, po czym razem z Angelottim wymykają się z kościoła. Po ich wyjściu w kościele odbywa się nabożeństwo dziękczynne po - jak sądzą Rzymianie - wygranej przez Austrię bitwie pod Marengo. Do kościoła przybywa też demoniczny baron Scarpia - prefekt policji rzymskiej. Przeszukuje budynki w celu znalezienia dowodów na pobyt tu zbiega. Jego ludzie znajdują jedynie wachlarz z herbem Attavanti. Pokazuje go obecnej na nabożeństwie Tosce. Scarpia

oczywiście wie, że Attavanti pomogła w ucieczce bratu, ale sugeruje jej, że Attavanti spotyka się na schodkach miłosnych z Cavaradossim. Ma w tym dwa cele: rozbić związek Toski, której pożąda, oraz znaleźć Angelottiego (jest przekonany, że śpiewaczka wie, gdzie się ukrywa). Kiedy zazdrosna Tosca wybiega z kościoła, by rozmówić się z narzeczoną w jego willi, Scarpia rozkazuje ją śledzić. Akt kończy aria okrutnego Scarpii, który ujawnia swe nieczyste plany względem Toski.

Akt II

Baron Scarpia w swoim pałacu przesłuchuje pojmanego wcześniej Cavaradossiego. Kiedy ten zaprzecza, że pomógł w ukryciu Angelottiego, Scarpia nakazuje go torturować. Wzywa Toscę, która słucha jęków ukochanego. Śpiewaczka, nie mogąc znieść świadomości jego cierpienia, zdradza miejsce ukrycia Angelottiego. Cavaradossi czuje się zdradzony i przeklina Toscę. W międzyczasie posłaniec przynosi wiadomość o zwycięstwie Napoleona. Więzień, oczarowany tą wiadomością, śpiewa podniosłą pieśń na cześć wolności, wskutek czego ściąga na siebie wyrok śmierci. Zostaje zawleczony do lochów, ale Scarpia powstrzymuje się z rozkazem wykonania wyroku. Proponuje Tosce układ: życie Cavaradossiego i przepustka na wyjazd z Rzymu w zamian za jej cnotę. Zrozpaczona Tosca, mimo wstydu i pełnej świadomości, zgadza się na warunki (aria Vissi d'arte). Scarpia wydaje rozkaz pozorowanej egzekucji, po czym wypisuje przepustki. Tosca w tym czasie znajduje nóż, którego baron używał do obiadu. W przypływie szału zabija okrutnika, zabiera trupowi przepustki i biegnie do więzienia.

Akt III

Na tarasie Zamku św. Anioła trwa przygotowanie do egzekucji. Zbliży się świt. Żołnierze wyprowadzają więźniów na spacer, a Cavaradossiego na miejsce kaźni. Ostatnim życzeniem Maria przed śmiercią jest napisanie listu do ukochanej (aria E lucevan le stelle). Kiedy kończy pisać nadbiega Tosca z rozkazem dla dowódcy. Sądzi ona, że po pozorowanej egzekucji razem wyjadą z Rzymu. W żartobliwym tonie poucza kochanka jak ma się zachować (duet O dolci mani). Gdy jest już po wszystkim ma zamiar uwolnić Cavaradossiego z więzów. Odkrywa jednak, że Scarpia zdradził ją i Mario nie żyje. W tym momencie atakuje ją straż, która znalazła trupa Scarpii. Tosca wyrывa się im i skacze w przepaść.

Helena Szado - Oleksakł

Spotkanie Partnerstwa Gmin Powiatu Biłgorajskiego

19 września w siedzibie Klubu Aktywności Lokalnej w Dylach, odbyło się kolejne tegoroczne spotkanie przedstawicieli gmin tworzących Partnerstwo Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego w ramach realizowanego przez Związek Miast Polskich ministerialnego projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus.

Podczas spotkania dr Hubert Guz - adiunkt w Katedrze polityki publicznej i administracji Akademii Ignatianum przeprowadził szkolenie dla zgromadzonych osób. Wśród gości pojawili się między innymi Zastępca Burmistrza Biłgoraja - Jarosław Bondyra, Burmistrz Tarnobrogu - Michał Dec, Wójt Gminy Księżpol - Jarosław Piskorski, Zastępca Burmistrza Frampola - Agnieszka Goral, oraz Wójt Gminy Biłgoraj - Wiesław Różyński, który powitał

zgromadzonych i życzył aktywnego szkolenia.

Projekt Partnerstwo Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego realizowany jest przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w celu budowania partnerstw wśród jednostek samorządu terytorialnego do wspólnego, zintegrowanego rozwoju regionów zagrożonych marginalizacją.

Sebastian Chyl

Budowa Remizo-Świetlicy w Korytkowie Dużym

Druhowie z Ochotniczej Straży Pożarnej w Korytkowie Dużym od dłuższego czasu starali się o nową siedzibę i udało się. Jeszcze w tym roku ruszy budowa nowego budynku, który pozwoli na poprawę warunków i usprawni funkcjonowanie OSP.

Ruszyły już prace rozbiórkowe, które rozpoczęli druhowie a resztę prac wykona firma budowlana, która została wyłoniona w drodze przetargu. „To bardzo wyczekiwana inwestycja ...” - mówią druhowie z OSP w Korytkowie Dużym, „... i tym samym chcielibyśmy podziękować Panu Wójtowi Wiesławowi Różyńskiemu oraz całej Radzie Gminy za pozyskanie i zabezpieczenie środków z budżetu na budowę. Dziękujemy również mieszkańcom Korytkowa, że zgodzili się podczas ostatniego zebrania sołeckiego, przekazać całą kwotę z Funduszu Sołeckiego na tą inwestycję”.

Jerzy Odrzywolski

Teatralne Spotkania Warsztatowe

W miesiącach wakacyjnych w remizach OSP w Gromadzie i Dereźni Solskiej odbyły się warsztaty teatralne.

W lipcu i sierpniu Gminny Ośrodek Kultury w Biłgoraju zorganizował łącznie 4 warsztaty. Przeprowadziły je zespoły śpiewaczo – obrzędowe biorące udział w projekcie pt. „Międzypokoleniowe Spotkania Teatralne” dofinansowanym z programu Działaj Lokalnie 2023. Dwa spotkania zorganizowane w Gromadzie poprowadził zespół „Czeremcha” z Gromady, a warsztaty w Dereźni Solskiej - zespół „Zorza” z Dereźni.

W spotkaniach wzięły udział dzieci i młodzież szkolna działająca w kółkach teatralnych i żywo zainteresowana teatrem, również tym amatorskim, tworzonym przez mieszkańców wsi, a opowiadającym historie z dziejów miejscowości. W ramach zajęć dzieci poznawały zwyczaje, obrzędy i dawne zajęcia wsi biłgorajskiej. Zapoznawały się z konstrukcją scenariusza widowiska i ze scenografią spektaklu, poprzez poznanie wnętrza dawnej chałupy wiejskiej, stroje aktorów i rekwizyty, czyli dawne sprzęty codziennego użytku wykorzystywane w widowiskach. Była to też okazja do poznawania gwary biłgorajskiej i tradycyjnych pieśni i przyspiewek, towarzyszących pracy ludzi na wsi.

Mamy nadzieję, że takie międzypokoleniowe spotkania przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego wsi i promocji zachowanych zwyczajów wsi biłgorajskiej.

Celina Skromak

W Teodorówce „Blżej tradycji”

W Domu Pomocy Społecznej w Teodorówce odbyło się 12 września spotkanie integracyjne pod nazwą „Blżej tradycji”.

Wzięli w nim udział przedstawiciele 13 domów pomocy społecznej z naszego regionu, władze samorządowe oraz goście. Wśród gości wydarzenia obecni byli przedstawiciele PFRON, wydziału polityki społecznej Urzędu Wojewódzkiego, dyrektorzy DPS z Biłgoraja oraz księża kapelani DPS Teodorówka, ks. Marek Kuśmierczyk i ks. Tomasz Kielar.

Wśród zaproszonych był również zespół „Czeremcha” z Gromady, który nie tylko wystąpił z koncertem najpiękniejszych piosenek ludowych, ale też zaprezentował widowisko „Jak córkę szewca swatali”. Występ zespołu spotkał się z dużym zainteresowaniem zgromadzonej publiczności i został przez nią bardzo ciepło przyjęty, co wyraziło się w burzy oklasków dla artystów.

Celina Skromak

Wykopki kartoflane w Dereźni

Koło Gospodyń Wiejskich „Zagrodzianki” z Dereźni Zagrody zorganizowało wykopki kartoflane. Spotkanie integracyjne odbyło się w sobotnie popołudnie 23 września na polu przy drodze W858 pomiędzy miejscowościami Dereźnia Solska, a Sól.

Do udziału w wydarzeniu zaproszone zostały sąsiednie Koła, KGW z Dereźni Solskiej i KGW z Woli Dereźniańskiej, a organizatorzy zadbali o moc atrakcji dla wszystkich. Były konkursy, zabawy, pyszny poczęstunek i przede wszystkim radosna atmosfera spotkania. Najmłodsi, poprzez czynny udział w tym wydarzeniu, mieli okazję przekonać się jak dawniej odbywały się wykopki. Oprócz użytych w tym dniu tradycyjnych motyk do kopania ziemniaków, mogły również zobaczyć w akcji ponad 100-letnią kopaczkę do ziemniaków, czy używane przed laty ciągniki. Wśród zorganizowanych na polu konkurencji odbyło się kopanie

ziemniaków motyką i zbieranie ziemniaków na czas, rzut ziemniakiem do koszyka, rzut kaloszem na odległość, czy biegi w workach po ziemniakach. Dla zwycięzców poszczególnych konkurencji organizatorzy przygotowali pamiątkowe medale.

Na zakończenie na wszystkich czekał smakowity poczęstunek, którego podstawą były oczywiście potrawy z ziemniaków. Oprócz tych pieczonych w ognisku, były ziemniaki z twarogiem i kociołek. Nie zabrakło też pieczonych kiełbasek oraz ciast i napojów przygotowanych przez KGW.

Celina Skromak

Klub kawalerów w Dereźni Solskiej

W niedzielne popołudnie 24 września remiza OSP w Dereźni Solskiej zamieniła się w salę teatralną. Dla mieszkańców zorganizowano spektakl „Klub kawalerów”. Gospodarzem spotkania był zespół „Zorza” z Dereźni.

Już po raz drugi mieszkańcy Dereźni mieli okazję gościć u siebie Teatr Tarnogrodzkiego Ośrodka Kultury. Tym razem była to komedia „Klub kawalerów” Michała Bałuckiego, w reżyserii Heleny Zajac i scenografii Władysława Dubaja. W spektaklu zagrali: Anna Kaczor, Magdalena Grabińska – Serek, Halina Konopka, Irena Postrzech, Ryszard Kowal, Benedykt Syty, Janusz Skubisz, Zenon Krasowski, Jan Pułapa, Zbigniew Kordulasiński.

Prawie dwugodzinny spektakl zgromadziła licznie publiczność śledziła z zapartym tchem. Wartka akcja i komiczne intrygi bohaterów wywoływały salwy śmiechu na widowni, a aktorom nie szczędzono oklasków. Ten komediowy spektakl był jak promyk słońca w to pochmurne niedzielne popołudnie. Dziękujemy artystom Tarnogrodzkiego Ośrodka Kultury za tą moc pozytywnych wrażeń.

Celina Skromak

Wspomnienia z wysiedlenia i życia codziennego w Brodziakach

Stanisława Rusinek opowiada o wysiedleniu Brodziaków w 1943 r., o bracie, który ukrywał się w lesie, o partyzantach, bandytach i echach bitwy osuchowskiej.

Wojna to był czas takiego strachu, który nie znikał. Pamiętam, jak w Brodziakach w stodole u Dziwury uczyliśmy się pisać, czytać i ułamków... na kartoflu. Nauczyciel kroił na pół kartofel, to była 1/2, na kolejne części itd. Ten nauczyciel przyjeżdżał gdzieś ze Smólska, a pochodził chyba z Biłgoraja. To było takie tajne nauczanie, ale tego nauczyciela niestety ktoś sprzątnął. Mieliśmy też nauczycielkę, która uczyła w szkole w Smólsku. Ona pochodziła z Aleksandrowa, a nazywaliśmy ją „Mufi”, bo tak wymawiała słowo Muchy. Później też ktoś ją zabił i w rowie leżała. Wtedy nie wiadomo było kto strzelał – takie czasy, że Niemcy po swojemu, partyzantka po swojemu, a banderowcy po swojemu.

Któregoś dnia na wieś przyleciał samolot dwupłatowiec i ostrzeliwał domy¹. Wtedy zajęła się chałupa Trusków, a nasza babcia wyniosła jeden obraz, potem drugi i powiesiła na zewnętrznej ścianie naszego domu. Mówiła, że może u nas się nie zajmie. *Może Bóg da, że tutaj płomień nie dojdzie.* A pilot drugi raz przyleciał i puścili serię na Krzaczkę, tam gdzie my mieszkaliśmy, na szczęście nic się nie stało.

Kiedyś wpadli do wsi na koniach żołnierze, czapki mieli czerwone. Wtedy służyłam u leśniczego Stanisława Góry na gajówce w Brodziakach. Ten żołnierz podjechał do mnie i się pytał po rusku: *Czy jest Paroczek?* Nie wiedziałam, o co mnie pyta. Ale gajowy Góra na mnie zawołał z gajówki, żebym przyszła. A ten Kałmuk mówi: *To nie jest Pani sama?* Zaprzeczyłam, a on się już nie odezwał, tylko pojechał. Tutaj różni ludzie wpadali, a człowiek nigdy nie wiedział skąd i gdzie. W lesie partyzantka była, tam chłopcy uciekali. Józia miała chłopca, co był w partyzantce, czasem tam jeździła to przynajmniej miała spokój, bo we wsi łapanki i akcje.

Pracowałam przy dylówce² z Majdanu do Aleksandrowa. Drogę robiliśmy z drzewa, które układaliśmy i wiązaliśmy łożą i podsypywaliśmy piaskiem. Niemcy robili drogę, po której jechał później ciężki sprzęt na wojnę z Sowietami. Raz po pracy, ci Niemcy przyjechali do nas na podwórko i robili nam wszystkim zdjęcie, które zachowało się u nas w domu³. Tam pracowała Janka Bździuszczyna,

Maciochowe, Żerebcowe. A pracowaliśmy w ramach szarwarku, bo wtedy ktoś z domu musiał robić na Niemców. Brat Bolek nie mógł, bo pracował za pieniądze... Wychodziło na mnie, a ja byłam zawsze mała, krowie nie mogłam dać rady.

W akcję wysiedleńczą część ludzi z Brodziaków uciekła do lasu⁴. Pamiętam, że gęsi po wsi sobie chodziły i gdzie tylko jakieś jezioro było, to sobie pływały. Niemcy gęsi połapali i podusili, kobiety wzięły do skubania, opalili te gęsi i wzięli. Tych ludzi zganił na zagrodzie u Roga. Ludzi zbierali akurat w sam obiad, dużo było osób. W rogu podwórka u Roga rósł kasztan, na którego wyszedł Niemiec

1 Było to na początku czerwca 1944 r., w święto Trójcy Świętej. Spłonęła jedna chałupa i jedna osoba była ranna. We wsi w tym czasie znajdowali się partyzanci, którzy po ostrzale pomagali gasić pożar.

2 Chodzi o drogę z Majdanu Nowego do Aleksandrowa, budowaną przez Niemców z tzw. kręglaków i idącą lasem na skraju pól Smólska Dużego.

3 Zdjęcie można zobaczyć na wystawie regionalnej „Dzieje Brodziaków i Edwardowa”, dostępnej w remizie OSP w Brodziakach i pochodzi ze zbiorów rodziny Maciochów.

4 Niemcy otoczyli wieś Brodziaki w dniu 29 czerwca 1943 r. Kolejna akcja miała miejsce około tygodnia później.

i lornetką oglądał czy bandyci idą. Niemców było wtedy bardzo dużo...

Później ludzi zamknęli w dwóch stodołach i ich wywieźli. A do dojenia krów zostałam ja, Janka Bźdzuszczyzna, Jagna i Różga Maciochowa. Nas mieli zabrać drugą turą. Z mojej rodziny tylko ja i brat Bolek nie pojechaliśmy na Majdanek. Felka Roga, Bolka Skibę i jeszcze kogoś Niemcy wzięli do koszenia trawy. Oni poszli na wolskie łąki, trawę dla koni kosić. Niemiec ich pilnował, a oni się oddalali coraz bardziej od niego. Doszli już do rowu pod lasem, kosy wyrzucili i szybko w bagno uciekli.

Ja przez dwa dni krowy doilałam. Na trzeci dzień przyszedł Bolek z lasu wieczorem, żeby mu coś jeść dać. Naszykowałam mu serek, masło, podoiliśmy krowy wieczorem, leciałam do lasu, żeby mu to dać i wracałam, ale gdzieś tu po drodze mnie zobaczył Niemiec. On zaraz ludzi się pytał: *Gdzie ta mała dziewczynka, co ma włosy czarne? Gdzie ona jest?* A w tym czasie u Wawrzka Brodziaka był Kołakowski, który umiał po niemiecku, przyszedł do mnie i mówi: *Ty się schowaj bo cię aresztują, widzieli jak żeś bandycie jeść nosiła.*

Ze strachu nie wiedziałam gdzie się schować. Tam stodoła miała takie opłochy ze słomy. On mnie schował w nich, mówił, żebym oparła się o ścianę, tą słomą przykrył i zakrył. Myślałam, że ze strachu się tam uduszę. Niemiec jeździł na koniu i mnie szukał. Słyszałam jak mówił, że *ta mała cwana, to była bandytka*. Ten Kołakowski powiedział Niemcowi, że ona pewnie w krzaki pobiegła, bo taka mała, dziecko jeszcze. Niemcy tam pojechali, a ten Kołakowski wyjął mnie i mówi: *Uciekaj, jak tylko szybko możesz*. Szybko brudną doleciałam do lasu i byle gdzie się schowałam pod świerkiem. W lesie spotkałam ludzi ze wsi, panią Solakową, która z krową uciekła.

Później Niemcy tylko co jakiś czas przyjeżdżali, ale już nie było co pilnować, bo ludzie z lasu przychodzili i pozabierali wszystko swoje. Las dał Brodziaczanom osłonę. Dużo ludzi za rzekę Czarną Ładę uciekło. Ale kto miał krowy, to bliżej wsi siedział. Wtedy Niemcy się bali do lasu jeszcze wchodzić. Później już z psami czasem szli. Mieli informację, że przy drodze do Smolnika mieli być bandyci. Ale tam było dużo wody i psy nie chciały iść.

To było tak, w dzień chodzili Niemcy i pytali gdzie bandyci, a w nocy przychodzili inni ludzie i grasowali, nie wiadomo kto to był.

Tutaj raczej się nie strzelali pod Leśniczówką. Ale później jak więzienie partyzanci rozbili, to tutaj była oblawa okrutna. Szli przez bagno i przez kładkę u nas w Nakle. A rano patrzymy, a tu niebiesko się zrobiło na polu. Jezu Kochany, co to będzie. Bolek wszedł do komina, mama za nim zamknęła drzwiczki i tam siedział w kominie. Ale oni rewizji nie robili, zobaczyli że bieda, dzieci ośmioro i się tylko spytali czy tutaj bandyci byli. Mama mówi że:

nie było, a jak do stodoły chcecie pójść, to ja im mam otworzyć. Poszłam ja, ale nie mogłam dosięgnąć do skobla. Ten Niemiec mi pomógł, popatrzył, popatrzył, kazał zamknąć i poszli dalej na wieś. Łazili dalej po chałupach prawie pół dnia, szukali tych bandziorów, ale do lasu nie bardzo szli.

Niemcy więźniów na przesłuchanie do gestapo przez całe miasto prowadzili w kajdanach, a jak wracali to były wraki człowieka. Ci koło więzienia zginęli bracia Maciochowie. Oni byli oskarżeni o przechowywanie Żydów⁵.

Już jak była bitwa pod Osuchami, to na drugi dzień ludzie ułożyli piosenkę „Pod Osuchami”, która leciała tak:

Pod Osuchami

Tam za lasami, za Osuchami

Rozpłakała się dziewczyna

Ojciec i matka swego syna

Szuka swego syna

Jeden dzień, drugi

Wreszcie znalazła

Przecież tam na drzewach się pasami przywiązywali, a Niemcy do wiszących strzelali. Potem wozami tych nieboszczyków wozili. Pod Osuchami był z Brodziaków Jan Brodziak (Wonitka), Róg Wawrzek (Lis) i Marcin Brodziak. My codziennie się modliliśmy, różaniec odmawialiśmy, żeby oni wrócili. Wtedy jak się bili to było i na Brodziakach słyhać i widać. Widziałam taki czerwony połysk z tamtej strony, tak się bili. W nocy wstawaliśmy i patrzyliśmy z tamtego kierunku, co się dzieje. Zaraz, za dzień czy dwa dni, już ludzie zaczęli wieść swoje dzieci i bliskich stamtąd. Stefka, żona Jana Brodziaka, codziennie w las Pod Figurę wychodziła i czekała na tego Janka. Ludzie jakoś nie wierzyli, że on wróci, ale w końcu wrócił sam. Ona później go pilnowała, nie dawała wiele chodzić, wygadywać, bo się bała.

Później mówił, że jak w tych lasach szli, on się schował pod kopą, w taki mech. Mówił, że dziwi się, że tam nie było robaków, zmij. Niemcy po prostu przeszli po nim. Marcin Brodziak też był tam, ale z Osuch został zabrany do Majdanku. Z początku jak oni wracali, to nic nie mówili o tym, dopiero później. Jeszcze za Niemców, to się ukrywali ludzie, ale jak już Ruskie weszli to było troszkę śmiej bo wydawało się, że będzie lepiej, a ni diabła.

Zaraz po wojnie jak jeszcze w gajówce służyłam u Góry, to tam bardzo dużo ludzi przyjeżdżało w nocy. Profesorem, prokuratorzy, sędziowie z Biłgoraja. Po cichutku zamykali okna i tam rozmawiali o wszystkim. Polacy, z Biłgoraja ludzie. Ja tam w pokoiku mieszkałam. Góra zawsze mówił mi: *Stasiu, sprawa po próg. Ani słowa, co Pani słyszała*. Tuż po wojnie nic dobrego tam nie mówili. Ludzie przeciw ludziom, późniejsze porachunki.

Oprac. Dominik Róg

5 Bracia Michał i Antoni Maciochowie mieszkali nad rzeką Czarną Ładą w Brodziakach. Za ukrywanie Żydów zostali aresztowani i rozstrzelani przez Niemców w styczniu 1943 r. przed więzieniem w Biłgoraju. Antoni miał 31 lat, a Michał 34 lata (Wykaz strat gminy Puszcza Solska).

Nadchodzące Wydarzenia

(październik – grudzień 2023 r.)

- 1 października 2023 r. – **Piknik Historyczny w Brodziakach**
Organizator: Wójt Gminy Biłgoraj, Ochotnicza Straż Pożarna w Brodziakach, KGW „Brodziaczanki”, Grupa Rekonstrukcji Historycznej „WIR” z Biłgoraja, Gminny Ośrodek Kultury w Biłgoraju,
- 11 listopada 2023 r. – **Jesienna Biesiada Kulturalna w Smółsku**
Organizator: Wójt Gminy Biłgoraj, Gminny Ośrodek Kultury w Biłgoraju, Zespół „Lawenda” ze Smółska, Ochotnicza Straż Pożarna w Smółsku, Szkoła Podstawowa w Smółsku.

